

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е   К О М О Р Е   В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVI

Нови Сад, март, 1977.

Број 3

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Програм за обележавање 40-годишњице доласка друга Тита на чело КПЈ и 85-годишњице његовог живота

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Бранко Петрић

Мишљење стручњака и понављање кривичног поступка

Јован Јерковић
Војислав Вулићевић
Велизар Ракоњац

Одржај у теорији и судској пракси
О сустанарским односима

Да ли је правобранилаштво законски заступник или пуномоћник интересних заједница и организација удруженог рада које се финансирају из њихових фондова

ПРАВНА ПРАКСА

Из судства

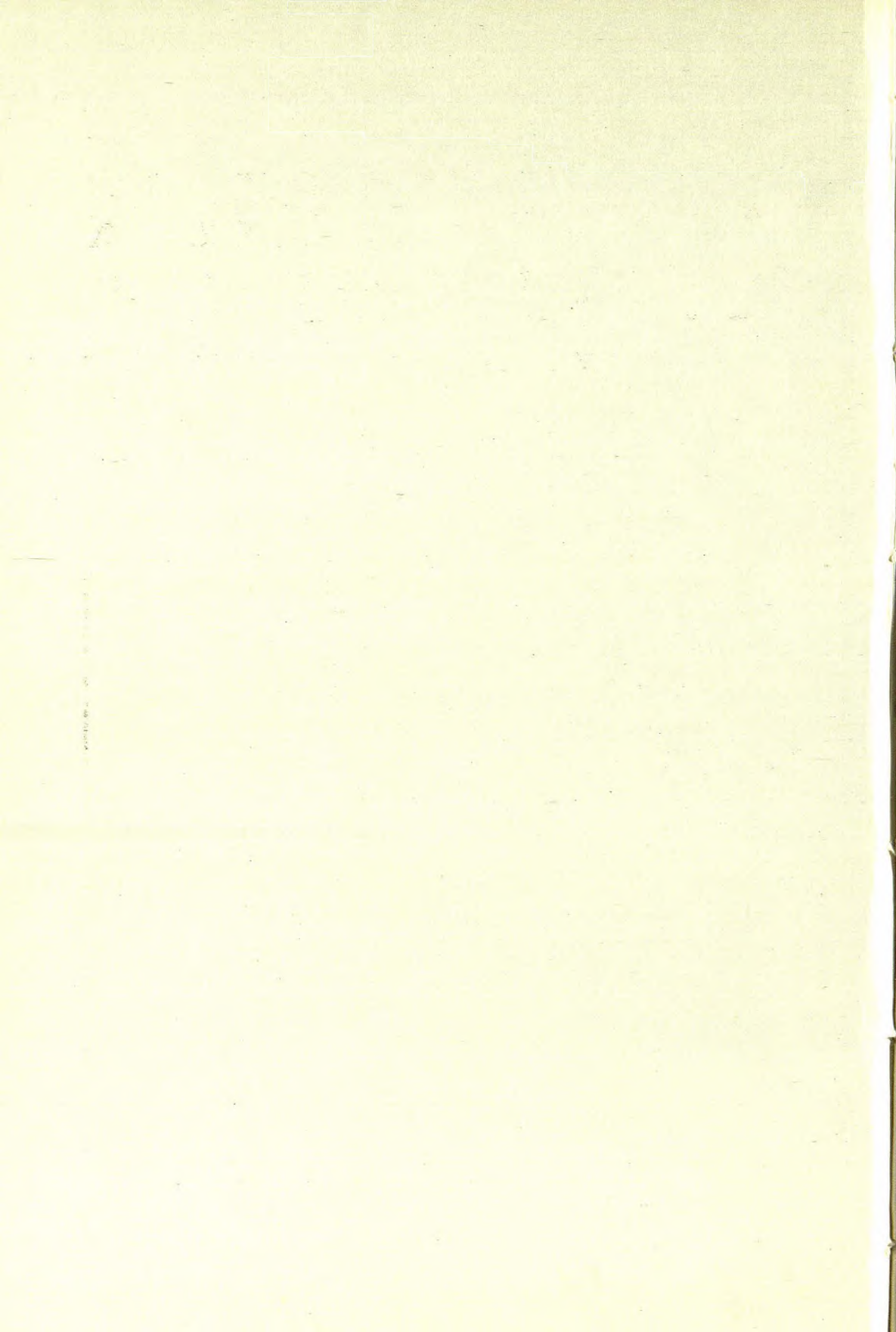
САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора
Из записника редовне годишње Скупштине Адвокатске коморе Војводине

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Милош Стојановић

Из садржаја часописа

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVI

Нови Сад, март, 1977.

Број 3

А Д В О К А Т У Р А И Д Р У Ш Т В О

Управни одбор Адвокатске коморе Војводине на седници одржаној у Сремској Митровици дана 18. марта 1977. године, изражавајући вољу свих адвоката ове Покрајине, усвојио је предлог који гласи:

Адвокати Војводине једнодушно се придружују предлогу да се друг Туго по трећи пут одликује Орденом народног хероја.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

ПРОГРАМ ЗА ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 40-ГОДИШЊИЦЕ ДОЛАСКА
ДРУГА ТИТА НА ЧЕЛО КПЈ И 85-ГОДИШЊИЦЕ
ЊЕГОВОГ ЖИВОТА

I

Адвокати Војводине, као увек до сада, када су радни људи и грађани предузимали акције од пресудног значаја за доследно остварење Титове мисли у животну праксу, даће свој допринос и у овој години посвећеној 40-годишњици доласка друга Тита на чело КПЈ и 85-годишњици његовог живота, на начин прилагођен делатности којом се ови радни људи баве. Ово је тренутак да се с поносом подсетимо шта је и колико доприносила адвокатура ове Покрајине у данима пре рата, у току НОБ-а и после ослобођења наше земље, све до данашњег дана, инспирирана поруком Титове револуционарне мисли.

Још 1922. године Адвокатска комора у Новом Саду доноси резолуцију којом протестује због ускраћивања права грађана. За време шестојануарске диктатуре Адвокатска комора у Новом Саду придружује се протестима Адвокатске коморе у Београду против рада Суда за заштиту државе. Скупштина Адвокатске коморе у Новом Саду 1938. године, на предлог њеног члана Бранка Бајића, доноси Резолуцију којом протестује против поступака према политичким осуђеницима у казним заводима. Опште је познато да су бројни адвокати били ангажовани одбранама комуниста на процесима у Новом Саду, Зрењанину, Сремској Митровици и другим местима. Врло често су одбране пружали без икакве награде.

За време окупације наше земље изгинули су као првоборци: Јован Самарџија, Бранко Бајић, др Небојша Малетић, др Слободан Малетић и други адвокати. Као жртве окупатора страдали су, било да су побијени, умрли у логорима, затворима и приликом рација 132 адвоката и 55 адвокатских приправника (од 699 адвоката и 405 адвокатских приправника колико их је било 6. априла 1941. године).

Након ослобођења одмах је организована Привремена управа Адвокатске коморе за Војводину, која је 1945. године

извршила брисање ратних злочинаца и народних непријатеља из редова адвоката и адвокатских приправника. Ова Привремена управа избрисала је тада 104 адвоката и адвокатска приправника углавном немачке националности. На овај начин адвокату-ра Војводине је одмах очишћена од отворених непријатеља и активних сарадника окупатора.

Када се пришло изградњи социјалистичке адвокату-ре, извршена је ревизија у редовима адвоката. Формирана је комисија од стране Народне власти, која је испитала држање и рад свих адвоката за време окупације и њихову подобност за обављање адвокатске функције. Ова комисија је брисала из Именика адвоката и адвокатских приправника Адвокатске коморе у Новом Саду 117 адвоката и 9 адвокатских приправника.

Када су редови адвокату-ре коначно очишћени од непријатељских елемената, адвокату-ра ове Покрајине добила је солидну основу за развој у правцу социјалистичке самоуправне институције.

Изграђивана на оваквим основама адвокату-ра ове Покрајине је трансформисана и инкорпорирана у токове социјалистичког друштва, у сфери супра структуре. Премда је и до сада, у највећој мери, задовољила потребе друштва за обезбеђењем пружања правне помоћи грађанима, радним организацијама и другим субјектима када се појаве пред судом и другим органима ради заштите права и оправданих интереса, адвокату-ра ове Покрајине улаже појачане напоре да се до краја како функцио-нално тако и организационо подеси потребама нашег самоуправног друштва.

У овој јубиларној години Адвокатска комора Војводине, њени органи и сваки адвокат носилац адвокатске функције учиниће све да се до краја спроведу уставна начела, која се односе на адвокатуру, одредбе Закона о удруженом раду, ставови највиших политичких и државних органа у животну праксу. Формирана је свест код радних људи који обављају адвокатску делатност да се потребе друштва, радних људи, грађана, радних и других организација за потпуном правном заштитом обезбеђује, поред осталог, и стварањем таквог профила носиоца адвокатске функције који мора да овлада савременим достигнућима правне науке, да буде идејно опредељен за самоуправљање и да чува достојанство свог позива, своје странке и органа пред којима врши адвокатску функцију. Надаље да буде бескомпромисан борац да његова странка оствари право и оправдани интерес у поступцима пред судом и другим органима.

Радни људи који обављају адвокатску делатност доследни светлим примерима из прошлости адвокату-ре ове Покрајине у овој јубиларној години учиниће све да се јубилеји обележе тако што ће, поред упознавања са суштином револуционарне поруке друга Тита, уложити стваралачке напоре да се адвокату-ра у потпуности подеси потребама нашег самоуправног друштва.

II

1) Поводом празника 1. мај, 25. мај — Дан младости, 4. јул и 29. новембар одржаће се свечане седнице Управног одбора Адвокатске коморе и Општинских организација адвоката на којима ће бити изложена суштина Титове мисли и дела, упознавање са значајем несврстане политике за нашу независност и социјалистички самоуправни развој.

2) Један број адвокатског „Гласника” биће посвећен овим јубилејима, у којем ће се поред упознавања са делом друга Тита говорити и о доприносу адвоката ове Покрајине пре рата, у рату, после рата све до данашњег дана за изградњу социјалистичког самоуправног друштва.

3) На адвокатској Катедри биће одржана предавања од стране најеминентнијих политичких и научних радника о револуционарном делу друга Тита, несврстаној политици наше земље, о спровођењу Закона о удруженом раду, о месту адвокатуре у самоуправном друштву.

На овај начин радни људи који обављају адвокатску делатност даће свој допринос да се достојанствено и стваралачки прославе ова два јубилеја значајна за нашу историју.

Сремска Митровица

Управни одбор

18. III 1977.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Бранко Петрић

председник Врховног суда Војводине

МИШАЉЕЊЕ СТРУЧЊАКА И ПОНАВЉАЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Понављање кривичног поступка, као ванредни правни лек, представља процедуралну могућност странака да на основу нових чињеница, доказа или околности које су од одлучног значаја, исходе нову судску одлуку — уместо правоснажне — која може бити повољнија или неповољнија зависно од тога чији захтев за понављање кривичног поступка буде усвојен и у ком правцу. Тај ванредни правни лек познају и сви наши други поступци — парнични, управни — тако да он није специфичност кривичног поступка. Као и у другим поступцима, тако и у кривичном поступку, понављање кривичног поступка представља реалну могућност странака да ранијом правоснажном пресудом утврђено чињенично стање побијају и исходе одговарајућу нову одлуку, зависно од евентуално новог стања ствари.

Наш законик о кривичном поступку познаје две врсте понављања кривичног поступка и то: неправо (чл. 369 — чланови уз које се не наводи закон односе се на Законик о кривичном поступку) и право понављање кривичног поступка (чл. 372) које су свако за себе посебна и одвојена процедурална решења. Неправо понављање кривичног поступка је у суштини само ревизија правоснажно изречених казни, и у том поступку се чињенично стање нити напада нити мења, а нити нас та врста понављања кривичног поступка за сада не интересује — мада и у односу на њу има неких спорних питања. У овом тренутку не интересује нас ни понављање кривичног поступка предвиђено у чл. 370. Сада нас интересује само право понављање кривичног поступка окончано правоснажном пресудом (чл. 372) и нека процедурална питања која су се у пракси појавила као спорна а имају значајне реперкусије на конкретна поступања и решења као и на јединство судске праксе.

Право понављање кривичног поступка (чл. 372) предвиђа шест могућих основа које оправдавају подношење захтева за понављање кривичног поступка уз реално оправдање да ће постојати могућност да такав захтев буде уважен. Када се проанализирају сви основи предвиђени у чл. 372. ст. 1. тач. 1—6. онда се јасно и недвосмислено види да се у сваком случају захтева постојање неких нових, потпуно нових и раније непознатих односно непостојећих чињеница или околности које оправдавају сумњу у правилност и законитост правоснажне пресуде. Наравно да сумњу у правоснажну пресуду не може да оправда било какав доказ, било каква чињеница или околност која се односи на споредне, периферне или безначајне чињенице које су у оквиру правоснажне пресуде и чињеничног стања утврђеног том пресудом, већ само оно што има битног утицаја на суштину одлуке, односно оно што може да доведе у сумњу основе на којима се заснива правоснажна пресуда. То значи да се не може исходити понављање кривичног поступка доказивањем неке ирелевантне, безначајне чињенице или околности као нове, јер би у случају другачијег утврђивања те чињенице или околности суштина одлуке остала иста.

Наравно да је увек фактичко питање шта је у конкретном случају одлучна чињеница, јер нпр. у случају саобраћајне незгоде питање боје возила које је учествовало у незгоди је некад безначајно питање, а некад је то опет битно, кључно питање, а то значи да је неопходно увек са посебном пажњом ценити и оценити каква је функција сваког новопредложеног доказа, чињенице или околности у склопу чињеничног стања утврђеног правоснажном пресудом па тек тада утврдити његов домет, значај и могућност да он, било сам за себе било у вези са осталим доказима и утврђеним чињеницама, доведе у сумњу чињенично стање или законитост правоснажне пресуде. Само се по себи разуме да се у овом правцу не могу дати никакви модели, шаблони или шеме, јер је материја тако разнородна да би свако укалупљавање могло представљати само формалистичку бесмислицу, па према томе одлучивање је стварно препуштено ономе који добије одговарајући захтев за понављање кривичног поступка.

Одредбе чл. 372. ст. 1. тач. 1—3. представљају специфичне и релативно ретке случајеве понављања кривичног поступка, а на те одредбе се још и посебно односи одредба става 2. истог члана о начину доказивања. Такође су релативно ретки случајеви да се понављање кривичног поступка захтева по основима из чл. 372. ст. 1. тач. 5. и 6, а скоро редовна је појава и најчешћи случај у пракси да се понављање кривичног поступка захтева на основу чл. 372. ст. 1. тач. 4, тј. на основу нових чињеница и нових доказа. Пошто је круг нових чињеница и доказа неограничено широк и свеобухватан, нећемо се упуштати у широко разматрање проблема, већ ћемо се ограничити само на оне случајеве када је чињенично стање у ранијем поступку утвр-

ђивано и утврђено, између осталог, и на основу мишљења и налаза вештака и на основу тога донета пресуда која је постала правоснажна. Одмах треба напоменути да је број таквих пресуда релативно велик јер се све више појављују потребе за утврђивањем разним чињеница у кривичном поступку путем вештака широког круга разних струка а објективно ће се тај број и повећавати.

Према томе наше разматрање ће се задржати само на питањима која су везана за налаз и мишљење вештака које је у основи правоснажне пресуде и побијање тог налаза и мишљења од стране вансудских стручњака поводом захтева за понављање кривичног поступка.

Вештаци у кривичном поступку

Одредбе о вештачењу у Законнику о кривичном поступку (чл. 222 — чл. 238) нису јасно и недвосмислено решиле сва питања у вези са вештачењем, тако да се њихова интерпретација мора ослањати и на криминалистику, па и на друге научне дисциплине.

У кривичном поступку вештачење се предузима у свим оним случајевима када је за разјашњење или утврђивање неке одлучне чињенице неопходно одговарајуће стручно знање којим суд или судија не располажу. Имајући у виду да је данас у свету регистровано преко 2000 наука, онда је очигледно колико је широко подручје на коме се може кретати потреба за вештачењима у кривичном поступку. Наравно да је обим потреба за коришћењем вештака у кривичном поступку ипак ограничен на један мањи број струка с обзиром на предмете које судови решавају. Практично, судови се углавном и најчешће користе вештацима медицинске, техничке и књиговодствене струке, а у осталим струкама ређе и повремено, али је уопште узето коришћење стручњака — вештака знатно па се чак може рећи да се вештаци користе и недовољно критички увек и без реалне потребе, тако да има и објективно сувишних вештачења. Наравно да ова сувишна вештачења — којих ипак нема тако много — не утичу на оцену фактичке потребе вештачења у кривичном поступку.

Када се појави потреба за вештачењем истражни судија или суд, наредбом одређује вештака (чл. 223. стр. 1), с тим што се може одредити индивидуално одређени вештак или одговарајућа установа (чл. 223. стр. 2. и 3). Обавеза вештачења је општа (чл. 224. ст. 1), без обзира да ли се одређено лице именује за вештака или се оно одређује преко установе којој је поверено вршење вештачења. Странке треба да буду обавештене о личности вештака (чл. 225. ст. 3), јер могу тражити и његово изузеће (чл. 43, ст. 1. и чл. 225), вештак може да буде за-

клет (чл. 226) а у сваком случају вештак одговара кривично ако да лажан налаз и мишљење (чл. 283. Кривичног законика). Сем тога у чл. 222. изричито су предвиђени посебни основи искључења вештака, а у члану 39. у вези чл. 43. предвиђена је могућност и индивидуалног искључења одређених вештака. Коначно код сваког окружног суда постоје стални судски вештаци који су и заклетни, тако да у сваком случају могу да буду коришћени за одређена вештачења. Вештак може да учествује у вршењу увиђаја (чл. 222. ст. 2). Вештак може да разматра списе, да тражи разјашњења неких питања, а може захтевати и да се изведу неки докази који су му неопходни ради формирања мишљења вештака (чл. 226. ст. 4). Саслушању вештака у истрази могу присуствовати тужилац, оштећени, окривљени и бранилац (чл. 156. ст. 2) и том приликом вештаку се могу постављати питања на која он треба да одговори (чл. 156. ст. 8), а слична је ситуација и на главном претресу (чл. 300. и 301). Ако вештак одбије да врши вештачење или се не одазове на уредан позив, може се обавезати да накнади проузроковане трошкове, а може бити и новчано кажњен (чл. 224. ст. 2). Најзад, вештаку припада накнада и награда за вештачење (чл. 89. ст. 2. тач. 1. и чл. 17. и 18. Правилника о накнади трошкова у кривичном и парничном поступку).

Све напред истакнуте законске одредбе — са обавезама и правима — уобличавају статус вештака као специфичног субјекта кривичног поступка, субјекта који на основу свог стручног знања помаже суду да на стручан начин разјасни и утврди одређене чињенице које су од значаја за судску одлуку. Све законске одредбе обезбеђују максималну стручност и непристрасност вештака, а предвиђене су строге казне за давање лажног налаза и мишљења. Према томе вештак је процесни субјект одређеним правима и обавезама чија је улога значајна у кривичном поступку и због тога налаз и мишљење вештака представља значајну помоћ у раду суда.

Наравно да је и поред таквог положаја вештака њихов налаз и мишљење само један од доказа у кривичном поступку, једнак са свим доказима у кривичном поступку и подложен слободној судијској оцени као и сви остали докази. Да је то тако несумњиво произилази из чл. 229. који одређује на обнову вештачења у случају нејасноће или несагласности налаза и мишљења вештака са истим или другим вештацима. Но, без обзира на то што је доказ добијен вештачењем подложен судској оцени, он је значајан и важан доказ, те када је стручно и научно фундиран тешко је против њега војевати. Другим речима стручан налаз вештака када је у складу са осталим изведеним доказима и утврђеним чињеницама, објективно представља један од важних и значајних основа судске пресуде, као један од доказа којим су утврђене релевантне чињенице. Према томе, ако се жели исходити понављање кривичног поступка мора се довести у сумњу, или пак обеснажити, налаз и мишљење вештака на коме је — између осталог — заснована пресуда.

Мишљење стручњака и понављање кривичног поступка

У пракси није редак случај да се у предмету — у коме је вршено вештачење било које врсте, поднесе захтев за понављање кривичног поступка с тим што се приложи налаз и мишљење неког стручњака исте струке, које је и вештак на чијем налазу се заснива пресуда. На основу таквог налаза и мишљења аподиктички се захтева одлука о дозволи понављања кривичног поступка, полазећи од тога да је приложени налаз и мишљење нов доказ који на основу чл. 372. ст. 1. тач. 4. дозвољава понављање кривичног поступка. Такав став и схватање су далеко од стварности и од реалног стања ствари, јер не уважавају неколико важних и одлучних чињеница које су од значаја за одлуку и решење проблема.

Као прво, губи се из вида чињеница да је вештак (или пак вештаци ако их је било више) одређени субјект кривичног поступка који у поступку има одговарајућа права и дужности и да је — у крајњој линији — чак и кривично одговоран за тачност и исправност датог налаза и мишљења. Стручњак који даје мишљење (редовно на тражење осуђеног односно његовог браниоца) након правоснажности пресуде није субјект поступка, нема права и дужности које има вештак, већ је слободан да даје мишљење према свом нахођењу (а сем тога велико је питање и шта странке сервирају стручњаку у првом тренутку) и то мишљење га ничим не обавезује, јер у сваком тренутку може да одустане од датог мишљења, да промени налаз и мишљење делимично или у целини. Будући да такав вансудски стручњак (називамо га просто вансудски стручњак, јер он није судски вештак кога наредбом одређује одговарајући суд или истражни судија), није процесни субјект који је вештак како је то напред наведено, па је и процесни значај његовог налаза и мишљења специфичан. Према томе ради се о стручњаку одређеног профила и струке који о конкретном предмету не зна, и не може знати, све оно што је вештак видео и знао у кривичном поступку, тако да није (бар најчешће) у могућности да сагледа и оцени у целини предмет и проблематику вештачења. Ту се још поставља и питање да ли је тај вансудски стручњак знао односно могао знати и зна о кривично правним аспектима вештачења, односно у којој мери може да оцени шта је одлучно за решење проблема а шта није. У таквој ситуацији неопходно је разјаснити и питање да ли, и у којој мери може да буде обезбеђена могућност вансудског стручњака да буде упознат са свим списима, материјалом и другим што се по правилу налази у судским списима, а што му је неопходно ради давања налаза и мишљења. При томе треба имати у виду да ни свако лице не може да се упознаје са садржајем судских списа (чл. 123), што значи да ангажовани стручњак тешко може да има пред собом комплетан материјал на коме се заснива пресуда, већ ће у највећем броју случајева имати само један део, и то онај део који му преда субјект који тражи вршење анализе и давање ми-

шљења. Наравно да је у таквим случајевима тешко говорити о комплексном сагледавању предмета и проблема у коме треба да се да налаз и мишљење за потребе суда.

Друго је питање објективног нивоа стручности и спремности тих стручњака који дају налаз и мишљење који се користе уз захтев за понављање кривичног поступка. Пракса је ту веома шаролика и широка тако да се појављује широк дијапазон стручњака разних профила и нивоа од еминентних и признатих стручњака па све до полуприучених назови стручњака. Но, без обзира на ниво стручности, научне степене и академска звања процесни положај свих тих вансудских стручњака је идентичан и ниједан од њих се не може сматрати вештаком, нити се њихов налаз и мишљење могу идентификовати са налазом и мишљењем вештака одређеним од стране суда. При овоме треба имати у виду и то да је стручњак, који је и уписан у списак судских вештака, када даје налаз и мишљење на захтев приватног тужиоца, оштећеног као тужиоца, осуђеног или његовог браниоца, у истом процесном положају као и сваки други вансудски стручњак, јер за тај конкретан случај није одређен за вештака наредбом суда. Ако би се покушала вршити идентификација налаза и мишљења вештака одређених наредбом суда и оних који су вансудски стручњаци, онда би се фактички анулирале све одредбе Законика о кривичном поступку које одређују положај вештака у кривичном поступку и тиме негирао процесни статус вештака као субјекта поступка, чиме би се делом нарушили и неки принципи кривично процесног права као контрадикторност, легалитет, процесна економија а у неколико и принцип истине што је све неприхватљиво.

Најзад, ако би се налаз и мишљење вансудских стручњака прихватили као обавезни основ за дозволу понављања кривичног поступка онда је практично и правна сигурност доведена у питање, јер би у сваком случају где је вршено вештачење новим налазом и мишљењем вансудских стручњака правоснажна пресуда била суспендована, што би могло да има веома негативне последице у више праваца. Овде нарочито треба имати у виду да би у таквим случајевима долазило до одлагања извршења казне, некад до прекида извршења казне и других реперкусија у односу на извршење кривичне санкције, што би практично отежавало и одуговлачило извршење свих кривичних санкција и тиме ометало остваривање сврхе кажњавања из чл. 3. Кривичног законика.

И коначно, свакако не треба губити из вида чињеницу да би поједини несавјесни квази стручњаци за мању или већу награду могли давати било какве налазе и мишљења и тиме одуговлачити и компликовати поступак, а истовремено непотребно и без основе ангажовати судске органе — председника првостепеног већа, евентуално истражног судију, ванрасправно веће — који су и онако већ довољно ангажовани својим редовним и свакодневним пословима.

Сви напред истакнути разлози говоре у прилог закључку да налаз и мишљење вансудских стручњака није само по себи никакав нов доказ и основ за понављање кривичног поступка, и да се на основу њега не може обавезно захтевати понављање кривичног поступка.

Међутим, чињеница је да се захтеви за понављање кривичног поступка — са приложеним налазом и мишљењем вансудских стручњака подносе судовима и несумњиво је да су судови поводом поднетих захтева обавезни да поступају и доносе одговарајуће одлуке које морају несумњиво бити законите.

Поступање судова

Поводом поднетих захтева за понављање кривичног поступка са приложеним налазом и мишљењем вансудских стручњака, судови поступају на различите начине: једни *aliméne* такве захтеве одбацују (чл. 375. стр. 1); други *aliméne* такве захтеве усвајају и дозвољавају понављање кривичног поступка (чл. 376. ст. 1); трећи „оцењују“ налаз и мишљење вансудских стручњака и на основу те „оцене“ одлучују поводом захтева (негативно или позитивно), и најзад четврти спроводе неке извиђаје (чл. 375. ст. 2) па након тих извиђаја доносе одлуку поводом захтева. Као што се види пракса је врло шаролика и неуједначена а велико је питање да ли је и који од наведених начина поступања правилан и законит односно да ли је могуће и неко ново решење.

По нашем мишљењу ниједан од наведених начина поступања није ни правилан нити законит, већ решење треба тражити полазећи од основног и главног начела кривично процесног права, од начела истине, која се мора утврђивати у кривичном поступку. Полазећи од тога да је истина „највиша форма субјективног одраза објективне стварности у људској свести“ мора се свим средствима настојати да се истина утврди па макар се и понављао кривични поступак када је то неопходно, јер би био неопростив и неприхватљив формализам одбијати утврђивање нових чињеница или прибављање нових доказа само због тога што нису сервирани у одговарајућој процесној форми.

Понављање кривичног поступка објективно се мора дозволити увек када се изнесу нове чињенице или поднесу нови докази који су сами за себе или у вези са ранијим доказима подобни да проузрокују ослобођење лица које је било осуђено или његову осуду по блажем или строжем кривичном закону или осуду лица које је било ослобођено од оптужбе односно против кога је ван случаја из чл. 370. Законика о кривичном поступку оптужба одбијена — чл. 372. ст. 1. тач. 4. То значи да се увек мора радити о новим чињеницама или новим доказима, а није битно како и на који начин су они поднети суду односно како и на који начин је суду указано на њих, јер нека странка и није у могућности да непосредно ни прибави све доказе. Пре-

ма томе и у случајевима када је пресуда заснована и на налазу и мишљењу вештака могуће је путем нових доказа или нових чињеница исходити понављање кривичног поступка. Но и тада се мора радити о објективно новим чињеницама или новим доказима, а сам по себи налаз и мишљење вансудских стручњака није ни нови доказ ни нова чињеница. Налаз и мишљење вансудских стручњака да би био подобан као нов доказ или чињеница за понављање кривичног поступка, мора да се заснива на некој новој чињеници или доказу који није био познат судским вештацима, који за тај доказ нису знали јер или није постојао или није био доступан или им из било којих разлога није био презентирани, тако да га нису узели у обзир и ценили уколико је он уопште релевантан.

То значи да различита интерпретација чињеница и доказа који су били познати судским вештацима објективно не представља ни нов доказ ни нову чињеницу која би оправдавала понављање кривичног поступка. Полазећи од чињенице да су судски вештаци, на основу одређених чињеница, доказа и података дали савесно и стручно свој налаз тешко је прихватити да на основу истих чињеница, доказа и података неко — исте стручности — објективно да различит налаз који би био прихватљив. У таквој ситуацији би се — ако би се она прихватила — морало поставити и питање да ли су судски вештаци дали лажно мишљење и налаз, па би се онда тај доказ морао побијати на основу чл. 372. ст. 1. тач. 1. у вези ст. 2. Због тога није основано прихватање сваког новог налаза и мишљења вансудских стручњака као разлога за дозволу понављања кривичног поступка. Само онај налаз и мишљење вансудских стручњака који се заснива на потпуно новим чињеницама или доказима, а које су одлучне у односу на налаз и мишљење може да буде предмет разматрања и оцене у поступку поводом захтева за понављање кривичног поступка те доношења одговарајуће одлуке.

Према томе не поступају законито они судови који *alimine* одбацују захтев за понављање кривичног поступка само због тога што се заснива на налазу и мишљењу вансудских стручњака. Они треба да одбаце захтев ако нема нових чињеница ни доказа већ нов налаз и мишљење представља само нову интерпретацију раније познатих чињеница, доказа и околности, односно што нема ништа новог што би доводило у сумњу чињенично стање утврђено правоснажном пресудом.

Такође не поступају законито ни судови који *alimine* прихватају захтев за понављање кривичног поступка који се заснива на новом налазу и мишљењу вансудских стручњака. Захтев треба прихватити само ако је нов налаз и мишљење заснован на новим чињеницама, доказима или подацима којима судски вештаци нису располагали, а не због тога што постоји нова интерпретација већ раније познатих и цењених података, чињеница и доказа.

Не поступају законито ни они судови који сами оцењују евентуално нове доказе у налазу и мишљењу вансудских струч-

њака, јер та и таква оцена превазилази компетенције суда односно судије који није стручан да процењује вредност и значај новог доказа или нове чињенице односно околности саме за себе или у вези са раније изведеним доказима и утврђеним чињеницама. У таквој ситуацији суд, односно судија-председник већа, преузима на себе функцију коју он објективно нема и не може имати, тј. преузима на себе функцију вештака.

Најмање је погрешна пракса спровођења неких парцијалних извиђаја на основу којих се најзад доноси одлука поводом захтева за понављање кривичног поступка, мада и то није у потпуном складу са основном интенцијом института понављања кривичног поступка, онако како је он институисан у Законику о кривичном поступку.

Пошто су све врсте поступања подвргнуте критици потребно је коначно дати и мишљење односно предлог о томе како треба поступити да би то било правилно, рационално и законито. Раније је наведено да је истина основни принцип кривичног поступка и да сви други принципи и институти служе том циљу — тј. утврђивању истине, онда и основ за понављање кривичног поступка треба да буде посматран из тог аспекта. То значи да треба ценити, узети у обзир и прихватити сваки нови доказ или чињеницу која објективно може да доведе у реалну сумњу чињенично стање утврђено правоснажном пресудом. То даље значи да не треба некритички и априористички стајати на страни правоснажне пресуде и доводити до апсурда принцип „res iudicata pro veritate habetur”, јер то није ни сврха а ни суштина наше кривичне процедуре. Не сме се бити пристрасан према правоснажној пресуди нити пак одбојан према захтеву за понављање кривичног поступка, јер само непристрасан и објективан приступ оцени захтева за понављање кривичног поступка може дати реалне и законите резултате.

Напред је већ речено да је само нов доказ или нова чињеница објективан основ за понављање кривичног поступка, па из тога произилази и то да нов налаз и мишљење вансудских стручњака такође мора да се заснива на неком новом доказу или на новој чињеници. Ако захтев за понављање кривичног поступка са налазом и мишљењем вансудских стручњака садржи само нову интерпретацију већ раније познатих и цењених и оцењених чињеница или доказа онда такав захтев треба решењем одбаци-ти на основу чл. 375. ст. 1. без икаквих извиђаја или другог поступања.

Ако је уз захтев за понављање кривичног поступка приложен налаз и мишљење вансудских стручњака који садрже нове чињенице или доказе, онда је — као и у сваком другом случају — неопходно ценити и оценити да ли су нове чињенице или докази подобни да се на основу њих дозволи понављање кривичног поступка или пак нису, односно да ли објективно доводе у сумњу чињенично стање утврђено правоснажном пресудом. Ако се утврди да новоистакнуте чињенице или докази нису подобни да исходе понављање кривичног поступка односно да ни када

би се утврдиле не би доводиле у сумњу чињенично стање утврђено правоснажном пресудом, онда захтев треба решењем такође одбацити. Међутим, ако судија-председник првостепеног већа (чл. 375) нађе да би нови доказ или чињенице у налазу и мишљењу вансудских стручњака били евентуално подобни да се на основу њих дозволи понављање кривичног поступка онда мора у извиђајима поступати на специфичан начин (чл. 375. ст. 2). Наиме, у таквом случају обавезан је да се првенствено обрати ранијим вештацима — или вештаку — од којих треба да тражи да се образложеним мишљењем изјасне о налазу и мишљењу вансудских стручњака и о евентуалним новим доказима или чињеницама које они нуде или предлажу. При овоме треба имати у виду да је могућа и ситуација да судски вештаци нове доказе или чињенице оцене као ирелевантне, периферне, безначајне или неприхватљиве (што све наравно мора бити образложено), па и да поред свега остану при свом ранијем налазу и мишљењу. У таквој ситуацији је јасно да се захтев мора одбацити на основу чл. 376. ст. 1. Ако пак ранији вештаци — или вештак — прихвате као факат постојање нове чињенице или новог доказа и о томе дају одговарајући значај који може имати реперкусије на коначан налаз и мишљење, наравно другачији у односу на претходни налаз и мишљење који је у основи пресуде, онда је опет јасно да се захтев за понављање кривичног поступка мора уважити на основу чл. 376. ст. 1. и даље поступати у складу са одредбама чл. 375. ст. 2—5.

Наравно да и председник првостепеног већа, који објективно први одлучује поводом захтева за понављање кривичног поступка, мора ригорозно ценити када стварно има нових чињеница или доказа који су подобни да се на основу њих дозволи понављање кривичног поступка, јер сваки нови доказ или чињеница није увек подобан да услови понављање кривичног поступка. Нови доказ или чињенице морају бити таквог карактера да могу — сами за себе или у вези са другим доказима — објективно утицати на измену чињеничног стања у односу на битне чињенице као што су елементи кривичне одговорности, елементи бића кривичног дела и сл. а не неке небитне, ирелевантне или периферне околности, што је у сваком случају фактичко питање. На пример у случају саобраћајне незгоде брзина кретања возила које је учествовало у саобраћајној незгоди некада може бити одлучна чињеница од које зависи постојање или непостојање кривичног дела, а некада може бити тако безначајна чињеница да није вредна ни спомена а камоли вештачења. И у другим случајевима може стајати таква ситуација са чињеницама, па је увек неопходно претходно ценити и оценити о каквим се чињеницама ради; ако се ради о безначајним, ирелевантним и незнатним чињеницама онда захтев треба одбацити на основу чл. 375. ст. 1. и то без обзира што се наводе и нове чињенице и нове околности.

Посебно је питање када се у налазу и мишљењу вансудских стручњака, уз остале познате чињенице и доказе, интерпрети-

рају и чињенице или докази који су се налазили у списима али нису споменути или посебно интерпретирани од стране судских вештака. У сваком случају док се несумњиво не докаже супротно, треба имати поверење у судске вештаке па и у налаз и мишљење који су они дали у кривичном поступку. Према томе треба поћи од тога да су судски вештаци видели сваки доказ или чињеницу али они нису дужни да у свом налазу и мишљењу анализирају, описују и интерпретирају сваку неважну, irrelevantну, периферну односно безначајну чињеницу. Ако бисмо ми од судских вештака тражили да се у својим налазима и мишљењима осврћу и анализирају сваку негативну чињеницу онда би нам такви налази и мишљење били пренатрпани свим и свачим, тако да је питање да ли би у таквом облику и обиму остваривали своју сврху. У таквим случајевима чак не би требало ни спроводити извиђаје поводом захтева за понављање кривичног поступка — чл. 375. ст. 2 — јер би то представљало сувишан и непотребан посао.

Једино у случају када би председник већа посумњао да су судски вештаци очигледно превидели неки важан доказ или чињеницу и то само ако би се радило о одлучном питању које би могло бити од утицаја на чињенично стање утврђено правоснажном пресудом, могло би се ићи на извиђаје али искључиво преко ранијих судских вештака од чијих изјашњења би затим зависила оцена случаја и одлука поводом захтева за понављање кривичног поступка. Уколико би ранији судски вештаци били децидирани у томе да непоменути или необразложени детаљи или подаци односно чињенице немају никакав утицај на њихов ранији налаз и мишљење, онда је јасно да захтев за понављање кривичног поступка треба одбацити на основу чл. 375. ст. 1, јер се тада ради о случају када суд одлучује на основу самог захтева и ранијих списа, а консултовање ранијих судских вештака о неким детаљима из списа не може се сматрати извиђајем у смислу чл. 375. ст. 2. Уколико би се пак ранији судски вештаци одређено изјаснили да неки елеменат или детаљ односно чињеница — који је и раније постојао у спису — нису узели у обзир а да он може играти значајну улогу онда би се могао одредити извиђај у смислу чл. 375. ст. 2. исто као и у оном случају када би ранији судски вештаци изјавили да су неки детаљ или елеменат уопште превидели при ранијем вештачењу а да он може имати битан утицај на суштину и коначни налаз и мишљење.

Нов налаз и мишљење вансудских стручњака који се заснива на истим чињеницама, доказима и материјалу који се налази у судским списима за понављање кривичног поступка има истоветан значај као када би неки правник — ма колико он био признат и еминентан стручњак — на основу доказа у судским списима дао другачију оцену изведених доказа и утврђених чињеница па на основу тога захтевао понављање кривичног поступка. Наравно да се такав случај још није догодио а поставља се питање зашто бисмо ми у случајевима других стручњака другачије поступали и њихова нова (често и пробле-

матична) мишљења апприори прихватили као тачна и дозвољавали понављање кривичног поступка.

Полазећи од тога да је истина врхунско начело кривично процесног права и поступка и да су сва остала начела подређена том начелу, мора се врло ригорозно ценити и процењивати шта и како може довести у сумњу чињенично стање утврђено правоснажном пресудом, и када је сумња у правоснажно утврђено чињенично стање објективно толико јака и основана да се може дозволити понављање кривичног поступка, наравно не робујући безусловном принципу „*res iudicata pro veritate habetur*”, али и не губећи га из вида. То у крајњој линији ипак значи да се увек мора полазити од тога да само нове чињенице и докази у односу на одлучне околности могу бити основ за понављање кривичног поступка и то у оном смислу како то одређују одредбе чл. 372, па ни уже а ни шире.

Закључци

Најзад, из свега онога што је напред речено могу се као општи, извући неки закључци који би у одређеним процесним ситуацијама решавали питање конкретног поступања а за које сматрамо да су у складу како са одредбама Законика о кривичном поступку тако и са принципима на којима се заснива наша кривична процедура а имајући увек у виду општи циљ и сврху кривичног поступка.

Као први и основни закључак, који увек мора да доминира у оцењивању сваког захтева за понављање кривичног поступка, мора бити оцена да ли објективно стоји неки од основа за понављање кривичног поступка предвиђен у чл. 372. Ако се ради о захтеву за понављање кривичног поступка на основу чл. 372. ст. 1. тач. 4. онда треба још посебно ценити да ли су чињенице или докази који се подносе или истичу уз захтев уопште нови, па тек ако се утврди да су нови онда се мора посебно ценити да ли су подобни сами за себе или у вези са ранијим доказима и утврђеним чињеницама да оправдавају сумњу у правоснажну пресуду и понављање кривичног поступка у смислу чл. 372. ст. 1. тач. 4.

Друго, ако се понављање кривичног поступка захтева у оним случајевима када је у току претходног кривичног поступка вршено вештачење на коме се заснива правоснажна пресуда нов налаз и мишљење вансудских стручњака који се заснива на истим чињеницама, доказима или материјалу који се налази у судским списима не представља уопште основ за понављање кривичног поступка, јер објективно то није нов доказ па такав захтев треба одбацити — сем наравно ако би се на основу правоснажне пресуде утврдило да су ранији вештаци (или вештак) дали лажан исказ — чл. 372. ст. 1. тач. 1. у вези ст. 2.

Треће, ако у случају где се правоснажна пресуда заснива на налазу судских вештака, вансудски стручњаци укажу на не-

ку чињеницу или околност коју судски вештаци нису ценили или посебно интерпретирали а она постоји у списима, онда треба затражити разјашњење од судских вештака па на основу њиховог објашњења или захтев одбацити или уважити. Наравно да га треба уважити само онда ако се ради о чињеницама или околностима које су одлучне у погледу основа из чл. 372. ст. 1. тач. 4.

И најзад ако се у налазу вансудских стручњака изнесу потпуно нове чињенице или нови докази који би привидно у смислу чл. 372. ст. 1. тач. 4. могли да исходе понављање кривичног поступка, онда је обавезно претходно затражити мишљење ранијих судских вештака, јер је могуће да нове чињенице или нови докази објективно нису подобни да исходе понављање кривичног поступка, јер да са стручне стране те нове чињенице или докази не представљају такве елементе који би довели до измене ранијег налаза или мишљења судских вештака.

Коначно, најопштији закључак је да се захтевима за понављање кривичног поступка мора ригорозно и критички поступати у сваком случају, а поготово у оним случајевима где се као нови докази појављују налази и мишљења вансудских стручњака.

Јован Јерковић
судија Врховног суда Војводине

ОДРЖАЈ У ТЕОРИЈИ И СУДСКОЈ ПРАКСИ

Одржај (usucapio) је један од оригинарних начина прибављања у својину ствари (покретних и непокретних) и одређених имовинских права за који је карактеристично, да се ово стицање врши самостално и на основу једностраног акта прибављања од стране прибавиоца, па према томе и независно од права претходника на конкретној ствари односно праву.

По правилима имовинског права за одржај као оригинаран начин стицања својине тражи се да је посед стицаоца истовремено законит, савестан (поштен) и истинит, као и да је непрекидно трајао кроз извесно законом одређено време. Из овога следи да је за стицање путем одржаја неопходно потребно да буду испуњене одређене претпоставке, које уједно означавају и његове битне компоненте као специјалног института имовинског права, и то:

1. Постојање подобног објекта као предмета поседа за креирање права својине или неког другог имовинског (стварног) права.

То значи да ствар, односно право као предмет узукационог поседа, мора бити *res in commercio*, тј. да не постоји искључење из правног промета и да лице које прибавља посед има пословну способност (за пословно неспособна лица посед стичу њихови законски заступници).

2. Постојање квалификованог поседа на страни стицаоца, тј. таквог поседа који карактерише да је симултано законит, савестан и истинит са његовим непрекидним трајањем кроз један законом одређен протек времена.

Када се имају у виду регистровани проблеми судске праксе у вези примене института одржаја, онда се та запажања најчешће односе на питања начина стицања и квалитета поседа посебно код афирмативних реалних службености, као и начина рачунања времена потребног за одржај.

I. Стицање поседа ствари и права

Разликовање начина стицања поседа ствари од поседа права као предмета одржаја представља и данас једну од основних потешкоћа са којима се среће судска пракса нарочито код општинских судова, што посебно долази до изражаја у парницама због сметања поседа права. Скоро се по правилу не уочава да постоји битна разлика у прибављању поседа ствари од поседа права, мада је у оба случаја потребно да се кумулативно стекну они неопходни услови без којих није могуће ни постојање самог поседа. То су они основни елементи садржине поседа, које правно-техничка терминологија означава као *corpus* и *animus domini*. Када се ради о стицању поседа ствари, онда се под *corpore* подразумева материјални однос (фактичка власт) држаоца према ствари, али није потребно да увек постоји и директан материјални контакт са ствари (апрехензија). Довољна је и сама фактичка могућност располагања са ствари. Следствено томе са апрехензијом као директним материјалним (физичким) односом држаоца према ствари по важности и значају изједначује се и сваки други однос, који обезбеђује држаоцу фактичку власт на ствари. Због тога радња којом се остварује запоседање (апрехензија) ствари ако је спорна увек представља фактичко питање (*questio facti*), које се има расправити у сваком конкретном случају.

Међутим, за стицање поседа права није довољна оваква фактичка могућност располагања као код стицања поседа ствари обзиром да се посед права стиче само тада, ако се конкретно право и фактички врши по својој битној садржини (*corpus*) и са вољом да се то чини за себе, а не за другог (*animus*). Овде се одмах намеће потреба за давањем објашњења шта у ствари представља вршење неког конкретног права у своје име, па ради одговора на ово питање указујем на правно правило из § 313. бив. о. г. з. У њему је донекле садржано тражено објашњење по којем излази да вршење права у своје име постоји у овим случајевима:

— када неко захтева од другог нешто као дужност, и овај му то чини,

— када неко ствар, која другоме припада, са одобрењем свог је употребљава за своју корист, и

— када неко услед туђе забране престане чинити оно, што је он иначе овлашћен да чини.

Према изложеном могло би се на први поглед закључити да за стицање поседа права треба увек да буде с једне стране нешто захтевано, а с друге стране нешто као обавеза учињено. Такво схватање у суштини је израз начела имовинског права о корелативном односу права и обавеза по коме сваком праву на супрот стоји одређена обавеза. То у крајњој линији значи, да посед права може да настане једино двостраним садејством воља у корелацији односа одређеног права и обавезе тј. само са пристанком оног лица против кога се стиче одређено право.

Исправност такве интерпретације наведеног правног правила основано је оспорена од стране правне теорије, а судска пракса је то потврдила и показала да би доследна примена напред изнетог правног схватања скоро искључила могућност стицања одржајем афирмативних службености (на пример службености пута и сл.) у свим оним случајевима када се право службености врши против воље власника послужног добра или без његовог знања. Због тога је коначно преовладало и у јудикатури сада чврсто афирмисано оно правно схватање да за стицање права службености одржајем није потребан изричит пристанак власника послужног добра. Претпоставља се да такав пристанак постоји из самог његовог знања и трпљења одређене афирмативне службености кроз законом прописано време, ако ништа није предузимао у циљу спречавања стицаоца у вршењу права службености. Шта више по том схватању може доћи до самовласног, једностраног узимања у посед права службености тј. без икакве сагласности власника послужног добра, пошто се таква сагласност тражи само код несамовласног односно двостраног узимања у посед.

Изложено правно схватање и уједно прихваћено као дефинитиван став јудикатуре има своје упориште у правном правилу из § 1460. о. г. з. у коме се говори каквог квалитета мора да буде посед подобан за одржај и при томе се повезано цитирају друга одговарајућа правна правила, али не и оно напред поменуто из § 313. о. г. з. Баш то и даје основ за закључивање, да за одржај код права службености није потребан пристанак власника послужног добра за вршење поседа. Наиме, када неко као своје право извршава такве радње које представљају битну садржину права неке афирмативне службености, онда у њеном стицању не може бити спречен тиме што се власник послужног добра таквој насталој фактичкој ситуацији противи и евентуално у испољавању свог противљења повремено чини акте сметања. Одлучно је, да у приказаној ситуацији континуирано буде одржано трајање поседа током читавог законом одређеног времена. Дакле, никако не сме доћи до правно релевантног прекида поседа услед тога, што се поседник права службености повиновао изреченој забрани или сметању од стране власника послужног добра. Следствено томе поседник не треба да се обазире на такво протестно понашање власника послужног добра, већ треба да настави са вршењем поседа и такво стање непрекидно одржи до протекла времена потребног за одржај. С тим у вези не треба посебно наглашавати да је посредник дужан у случају сметања поседа да тражи судску заштиту свог поседа благовременим подношењем тужбе због сметања поседа против власника послужног добра и сваког другог сметаоца. Пропуштање благовременог подношења тужбе за повраћај последњег стања поседа (*actio rescipereandae possessionis*) може да има за последицу прекид поседа и тада се време до прекида не рачуна у одржај.

II. Квалитети поседа за одржај

Као што је већ раније истакнуто посед је битна претпоставка за стицање својине ствари и одређених стварних права путем одржаја, али сваки посед није подобан за такво стицање. Неопходан је својински посед са свим његовим атрибутима (законит, савестан, истинит), али су могућа и одступања од овог правила под одређеним условима о чему ће у даљем излагању посебно бити речи. Сматрам, да је овде сувишно посебно и детаљније објашњавати у чему се састоји сваки од поменутих квалитета узукационог поседа, јер се ради о толико познатим правним појмовима. Стога бих само у том погледу дао неколико нужних напомена. Законит посед (*possessio iusta*) је онај посед, који се прибавља законитим путем тј. једним од начина подобним да послужи као основ за пренос својине (купопродаја, тестамент, поклон). Савестан посед постоји (*possessio bonae fidei*) када је држалац (поседник) у уверењу да ствар коју држи представља његову својину и према томе ова врста поседа се своди на постојање заблуде о својини. Тако уверење (савесност) није довољно само у моменту прибављања ствари (права), већ је потребно да постоји за цело време трајања поседа (*mala fides superveniens poset*). Зависно од начина долажења до ствари (права), цени се да ли је посед истинит или неистинит. Сматра се да је посед истинит ако није стечен силом (*vi*), потајно (*clam*) и злоупотребом услужности (*precario*).

Међутим, треба указати и на то да такав квалификовани посед поред речених квалитета мора имати и ту особину, да заиста и буде посед ствари, пошто он има да доведе до стицања права својине. То значи да ствар која се на тај начин прибавља мора и стварно да се поседује. Мора да постоји физички посед, али такав који поседнику пружа фактичке могућности да непосредно и искључиво располаже са ствари, да му даје могућност вршења садржине права својине.

III. Непрекидност поседа за одржај

Само постојање поседа са свим напред означеним квалитетима није довољно за одржај, већ је потребно и да такав посед непрекидно траје извесно законом одређено време. Појам непрекидности поседа као неопходан услов за одржај не треба схватити, као што се то не ретко чини у пракси, да је испуњен само у том случају ако посед стално постоји само код једног те истог лица. Он је остварен и онда када се налази код низа лица, ако је између ових било преноса поседа (тзв. релативан престанак). Наиме, ако је *посед изведеним (деривативним)* начином прелазно с једног субјекта на другог уз континуирано одржавање свих тих квалитета потребних за одржај, тада важи оно познато начело о урачунавању времена свог претходника (акцесија поседа). У том случају је битно и то треба посебно истаћи, да постоји

континуитет у погледу постојања правног стања, а не да ли је и фактички у сваком конкретном случају у том низу преноса извршено прелажење поседа с једног стицаоца на другог. Међутим, овде је потребно посебно нагласити да свако противправно лишавање поседника фактичке власти (*corupta*) повлачи као последицу прекид поседа и тиме уједно времена потребног за одржај, ако би пропустио да благовремено реагује тужбом због сметања поседа и за повраћај последњег стања поседа (*actio resciperandae possessionis*). Могућност наступања такве последице искључује се благовременим и успешним подизањем тужбе због сметања поседа, јер се тада има сматрати да до прекида поседа није ни дошло.

За одржај као оригинаран начин стицања права својине је примарна и основна претпоставка да је ствар која се прибавља одржајем туђа, јер се на сопственој ствари не може одржајем стицати својина. Стога код одржаја није ни могуће урачунавати оно време свог претходника кроз које је овај као власник (уписан у земљишним књигама) поседовао ствар, дакле, као своју сопствену. Такво поседовање је чињење у вршењу већ постојећег права својине, а не ради стицања тог права одржајем и зато оно не представља узукациони посед претходника чије се трајање може урачунати у време у одржај. Уколико евентуално дође и до такве ситуације да обе странке у спору изводе своје право од истог претходника, онда ниједна не може себи урачунавати време поседа тог заједничког претходника, пошто је он у односу на њих обоје истовремено у истом положају.

Свакако је са гледишта судске праксе веома значајно питање како се за случај спора доказује чињеница непрекидности поседа и на којој странци лежи терет доказивања.

Пре свега поставља се питање да ли ово доказивање треба да се односи на читаво време трајања поседа или само на његове поједине правнорелевантне фазе. То питање уопште није регулисано правним правилима нашег имовинског права, па је због тога још предатна судска пракса нашла солуцију у прихватању становишта из француског права. Оно полази од постојања оборљиве претпоставке о непрекидности поседа у корист оног ко позивајући се на одржај докаже почетак свог поседа ствари, која се још код њега налази.

Поред прекида одржаја услед противправног лишења поседа држаоца могући су и такви случајеви прекида када стицајем околности држалац дође у фактичку немогућност да врши посед (на пример изгуби ствар). И за такве случајеве предатна правила имовинског права нису предвиђала адекватна решења, па је и овде прихваћено становиште из француског права да отклањање прекида, тј. враћање ствари у року од годину дана нема утицаја на непрекидност тока одржаја. Такође прекид одржаја настаје и у случају када власник ствари успе са власничком или посесорном тужбом. До прекида одржаја може довести и сам држалац својим понашањем или изричитим признањем права својине одређеном лицу пре истека времена потреб-

ног за одржај. Тиме се његов посед лишава квалитета савесности и услед тога престаје да буде заблуда о својини тј. престаје да буде власнички посед и трансформира се у узурпацију. Код одржаја има места примени и института спречавања (супензије) одржаја, а како је то данас регулисано у судској пракси биће речено у даљем излагању.

IV. Време потребно за одржај

У предатним правним правилима били су предвиђени и у судској пракси примењивани различити рокови за одржај на појединим правним подручјима бив. Југославије. За покретне ствари на претежно већем делу Југославије био је потребан рок од три године, док су за непокретности ти рокови били различити и износили 24, 30 и 32 године, а код табуларног одржаја 3 године.

Када је у питању табуларни одржај одмах треба рећи да овај институт није прихваћен у послератној судској пракси. Табуларни одржај се не заснива на физичком поседу ствари, већ на тзв. табуларном поседу који постоји онда када је држалац као титулар стварног права уписан у земљишним књигама, а ствар на којој је његово право уписано није и у његовој фактичкој власти, тј. не држи ствар. Овакав посед је одржајем могао довести до стицања својине после истека рока од три године услед дејства зк. начела фикције апсолутне тачности, али није уживао поседовну заштиту коју има фактички посед ствари или права (§ 1467. и 1469. о. г. з.). Међутим, стицалац не може бити онај који је неправилним уписом уписан као власник у земљ. књигама, већ се овим правом може користити само треће лице које је ваљаним начином и поверењем у земљ. књиге стекло непокретност од неправилно уписаног лица. Само такво лице може да се користи својим правом против захтева од стране првог власника, који је исписан из земљ. књига услед неправилног уписа претходника тог трећег лица. То значи, да се заштитом поверења у земљ. књиге може служити само онај, који је поуздајући се у њих стекао непокретност од невласника, а не и онај који их је стекао од власника неправилним (побојним) начином и чија погрешност уписа није проузрокована поверењем у земљ. књиге, па га власник може побијати у редовном року застарелости. Но, како је институт табуларног одржаја престао да важи, то се питање стицања својине у приказаним случајевима има решавати са аспекта одговарајућих правила земљишнокњижног права.

Такође треба посебно истаћи да је аустријско право предвиђало као важан изузетак институт тзв. апсолутног одржаја (§ 1477. о.г.з.). По том правном правилу од лица које држи покретну ствар 30 а непокретну 40 година не тражи се да докаже свој законити основ, или ако уопште не може да га докаже, па такво лице стиче својину ако је савестан држалац.

Сада се у судској пракси на целом подручју СФРЈ као јединствено правно правило примењују рокови одржаја утврђени у начелном мишљењу донетом на проширеној општој седници Савезног врховног суда бр. 3/60 од 4. априла 1960. год. (ЗСО књ. V св. 1, стр. бр. 13). По том начелном мишљењу време одржаја за покретне ствари износи 3 године, а за непокретности 20 година. Стицање својине одржајем могуће је и на стварима у друштвеној својини и то само на покретним, али је потребно време од 6 година. Предвиђен је и институт тзв. апсолутног одржаја (за покретне и непокретне ствари), па се у тач. 3 тог начелног мишљења наводи: „Ко се у спору са ранијим власником, као поштени поседник, позива на време од двадесет година непрекидне државине (максимални рок одржаја) није дужан доказивати да му је посед законит”. Према томе, у таквом случају није потребно постојање квалификованог поседа, већ само да је посед савестан и да је непрекидно трајао двадесет година. Међутим, у судској пракси има случајева да се тражи постојање квалификованог поседа за стицање својине одржајем и онда када се држалац позива на максимални рок одржаја код непокретности. Као типичан пример може да послужи решење Окружног суда у Новом Саду Гж. бр. 509/76. од априла 1976. год. објављено у „Гласнику” АК Војводине бр. 6/76. у чијем се образложењу за заузето становиште наводи следеће:

„За стицање својине путем одржаја потребан је законит, поштен и истинит посед, као и протек времена од 20 година. У сваком случају, потребан је поштен посед, уверење да је поседник власник и да се посед и фактички држи. Да би се тужилац признао право власништва на основу одржаја, потребно је даље да се она све до момента подношења тужбе налази у поседу спорне површине.”

У овој одлуци изражено је правно становиште и по још једном правном спорном питању у судској пракси. Наиме, да ли се у време подношења тужбе за утврђење стицања права својине одржајем тужилац мора и налазити у поседу ствари. Ако би се на то питање одговорило потврдно, онда би следило да држање у поседу ствари у моменту подизања тужбе такође представља услов за реализацију овог права, што је по мом мишљењу погрешно. Правила имовинског права која прописују услове за стицање својине по основу одржаја не предвиђају као услов и посед држаоца након што је ствар или право прибављено одржајем или у време када жели тако стечено право да реализује. Стога не би било од значаја да ли се тужилац налази у поседу ствари у време подношења тужбе, а посебно је питање постојања његове активне легитимације на тужбу ако је већ пре тужбе отуђио ствар.

И на крају треба још као посебно значајно истаћи да наведено начелно мишљење у погледу спречавања (застоја) и прекида одржаја предвиђа сходну примену важећих прописа о спречавању и прекиду застарелости садржаних у Закону о застарелости потраживања.

Војислав Вулићевић
адвокат у Београду

О СУСТАНАРСКИМ ОДНОСИМА

Поред других спорних питања из стамбене области, нема сумње, да је важно и питање, које је итекако спорно и проузрокује велики број спорова, који се споро решавају, а то је комплексно питање: шта су то сустанари и када постоје, односно не постоје сустанарски односи.

Постављено питање прокоментарисаће се према важећим законима о стамбеним односима и то: Закона о стамбеним односима, који важи на територији уже Србије а који је ступио на снагу на дан 29. VII 1973. г., Закона о стамбеним односима, који важи на територији Аутономне Покрајине Војводине, који је ступио на снагу 26. XI 1974. год. и Закона о стамбеним односима, који важи на територији СР Црне Горе, а који је ступио на снагу 5. III 1974. године.

Најпре ће се цитирати неке правоснажне одлуке из судске праксе, а затим, на подлози тих одлука прокоментарисати одредбе поменутих закона које се односе на сустанаре и сустанарске односе.

1. Пресудом Трећег општинског суда у Београду П—2340/74 од 29. X 1974. г., која је потврђена од Окружног суда у Београду а Републичко јавно тужилаштво је одбило предлог да изјави захтев за заштиту законитости, усвојен је тужбени захтев сустанара, носиоца станарског права на потпуно одвојеном, једнособном стану, који се састоји од једне собе, летње кухиње, WC-а и балкона, површине 32 m², у коме су становали само муж и жена и наложено туженој, која је више година становала у своме трособном комфорном стану, који се налази на спрату ниже а састоји се од 3 собе, кухиње, оставе, купатила и WC-а у површини од 82 m², који је у њеној својини, да се из истог исели, због тога што су, по становишту суда, сустанарски ставови и сустанарски односи.

2. Пресудом Другог општинског суда у Београду П—4599/73 од 19. VI 1974. г., тужени су обавезани да се иселе из сустанарског дела стана, на тражење тужиоца сустанара, иако су суста-

нарски делови стана у см. чл. 83 Закона о стамбеним односима СР Србије, адаптацијом одвојени један од другог и „сустанари” имају посебне улазе и немају ништа заједничко. Ово због тога што оба стана по плану чине једну грађевинску целину. Ова пресуда је потврђена од Окружног суда у Београду а Републичко јавно тужилаштво је одбило предлог да изјави захтев за заштиту законитости.

3. Решењем Другог општинског суда у Београду Р—173/74 од 6. VI 1975. г. развргнута је имовинска заједница између сувласника на по једној половини зграде и дозвољено да се ова зграда изложи продаји ради деобе, пошто није могућа физичка деоба. Ово решење је потврђено од Окружног суда у Београду. Сувласници станују у истој згради а њихови сувласнички односи су привремено уређени такође другом правоснажном одлуком и сваки држи одређене делове зграде.

Ради јасноће ствари цитираћемо неке законске одредбе поменутих закона, тамо где им буде место, док ћемо се на друге мање важне одредбе истих закона само позвати.

Сустанарске односе у овом чланку ћемо третирати из два вида — аспекта и то према својству стана и према својству лица, која у стану станују.

Према својству стана, сустанарски су станови који немају посебну стамбену површину, а не станови, који грађевински не чине једну целину. Код овог питања судови су погрешили у случајевима цитираним под 1. и 2.

Према чл. 4. сва три Закона о стамбеним односима, српском, војвођанском и црногорском: „Станом се сматра скуп просторија намењених за становање које, по правилу, чине једну грађевинску целину и имају засебан улаз.”

Стога, станови обично представљају (по правилу) једну грађевинску целину, али не увек. За појам и својство стана је битно да представља једну стамбену јединицу, која има засебан улаз. Може, али не мора да има једну грађевинску целину. То је стан по Закону о стамбеним односима а по Закону о изградњи грађевинских објеката станом се сматрају све просторије које су намењене за становање, које чине једну грађевинску целину. Међутим, судови када расправљају спорове између носилаца станарског права, треба да примењују Закон о стамбеним односима, а не Закон о изградњи грађевинских објеката, који су у наведеним случајевима применили.

Када станови имају посебне улазе и немају ничег заједничког не могу се сматрати сустанарским становима. Уосталом, по наведеним Законима о стамбеним односима и не постоје сустанарски станови, него постоје само станови и делови станова, које користе сустанари као носиоци станарског права.

Да ли је у питању стан или део стана судови погрешно утврђују преко грађевинског стручњака, који на основу грађевинских прописа утврђују да стан представља једну грађевинску целину, уместо да узимају стамбене стручњаке или да сами оцењују да ли се ради о једном стану као стамбеној јединици или само о делу стана.

Други аспект, својство лица као сустанара, који је деликатнији и важнији и који чини суштину проблема сустанарских односа, па му је и посвећен овај чланак, за судове као да не постоји, он за њих и није споран па преко њега прелазе не поклањајући му пажњу.

Цитирани закони о стамбеним односима једногласно у својим чл. 2. јасно разликују својства лица, која у стану станују и то: Носиоца станарског права на стану у друштвеној својини и на стану у својини грађана, које је право стечено до доношења цитираних закона — чл. 2. ст. 1. свих цитираних Закона о стамбеним односима, чије се право коришћења стана оснива на уговору о коришћењу стана од сопственика стана, који свој стан користи на основу права својине, или стан издаје у закуп (грађанско-правни најамни однос — порабни уговори) — чл. 2. ст. 2. цитираних Закона о стамбеним односима.

Уговори о коришћењу стана, о којима говоре: чл. 36. Српског, чл. 39. Војвођанског и чл. 45. Црногорског Закона о стамбеним односима, на основу којих се стиче трајно право коришћења стана, квалитативно се разликују од уговора о закупу стана о коме говоре: чл. 68. Српског и чл. 70. Војвођанског Закона о стамбеним односима (у Црногорском Закону о стамбеним односима не постоји грађанско правна одредба о закупу стана), на основу којих се стиче право коришћења стана на годину дана.

Накнада за коришћење стана на основу уговора о коришћењу стана, која се зове станарина, одређена је законом и за сада није економска, док је накнада за коришћење стана по уговору о закупу, која се зове закупнином, економска то јест слободно се формира на основу закона понуде и потражње.

Према чл. 32. Српског и Војвођанског и чл. 15. ст. 1. Црногорског Закона о стамбеним односима: „Стан се може дати на коришћење само једном носиоцу станарског права”, што значи да се не може део стана дати на коришћење једном носиоцу станарског права а други део другом носиоцу станарског права, јер се не могу стварати нови сустанарски односи.

У чл. 84. ст. 1. Војвођанског и чл. 85. ст. 1. Српског Закона о стамбеним односима изричито се наводи: „Ако се један сустанар исели, просторије које је он користио не могу се дати на коришћење новом сустанару.”

Ни у једном од наведених Закона о стамбеним односима, не постоји одредба да се уговор о закупу стана може закључити само са једним закупцем односно да се део стана не може дати у закуп на годину дана и ако се један део стана да у закуп једном закупцу а други другом закупцу, да између њих постоје сустанарски односи односно ако се један купац одсели из дела стана да тај део стана не може да се да у закуп другом закупцу.

Према чл. 9. Српског и Војвођанског и чл. 11. ст. 1. Црногорског Закона о стамбеним односима у вези са чл. 16. и 17. Српског и Војвођанског и чл. 20. и 21. Црногорског Закона о стамбеним односима корисником стана у смислу наведених за-

кона, сматрају се: носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства, који заједно са њим станују, као и лица која су престала да буду чланови тог домаћинства а остала су у стану.

Као што се из наведеног види, у цитираним законским одредбама, као корисници се не помињу сопственици станова, а није један судија односно суд, који сматрају да су корисник стана и сопственик једно исто.

Није без значаја поменути и чл. 13. Српског и Војвођанског и чл. 15. ст. 2. Црногорског Закона о стамбеним односима, у којима стоји изричито да носилац станарског права не може користити више од једног стана док сопственик стана може да користи 3 стана. И то је доказ да сопственик стана и носилац станарског права односно корисник стана, нису једно исто.

Сада ћемо прећи на одговарајуће законске одредбе чл. 80—90. Српског, чл. 78—90. Војвођанског и чл. 70—79. Црногорског Закона о стамбеним односима, које непосредно говоре о сустанарским односима.

Највише заблуде у правилном тумачењу питања, које се овде третира и разграничавају права корисника од права сопственика у погледу коришћења стана, чини погрешно тумачење чл. 80. Српског и чл. 78. Војвођанског Закона о стамбеним односима. Добро је да Црногорски Закон о стамбеним односима нема такве одредбе.

Погрешно тумачећи чл. 78. односно чл. 80. и мешајући право корисника са правом сопственика на коришћење стана и погрешно узимајући да су сопственици за време важења старог Закона о стамбеним односима, Сл. лист СФРЈ бр. 11/66. стекли станарско право на становима, који су њихова својина, неки судови сматрају, да разведени супружници имају право да траже да суд по чл. 16. Српског и Војвођанског и чл. 20. Црногорског Закона о стамбеним односима, једног сопственика одреди за носиоца станарског права а другоме да престане станарско право и да иде у нужни смештај, што је очигледно неосновано.

Из става другог чл. 80. Српског и ст. 2. и 3. чл. 78. Војвођанског Закона о стамбеним односима, види се да сопственици станова имају *право управљања* са својим становима у којима станују носиоци станарског права на основу уговора о коришћењу стана, и свако друго тумачење је погрешно.

Члан 71. Црногорског, чл. 81. Војвођанског и чл. 82. Српског Закона о стамбеним односима, одређују шта су сустанари. Ове одредбе јасно и недвосмислено кажу: „*Сустанар је носилац станарског права на стамбеним просторијама, које користи као сустанар*”.

Ако се право сопственика да користи свој стан, на основу права својине, разликује од права корисника стана, да користи стан или део стана, на основу уговора о коришћењу стана, онда сопственик није и не може бити сустанар.

Ниједна позитивна законска одредба у наведеним Закономима о стамбеним односима, нити изричито нити прећутно не

каже да је сопственик дела стана, који користи, сүстанар, па се исти и не може сматрати сүстанарем, јер по закону нема то својство.

Зашто онда, поједине сүдије, сопственика стана, који користи део свога стана, ипак сматрају сүстанарем?!

Ово чине због тога: што се ради о коришћењу дела стана, што се неправилно поистовећују корисник и сопственик и што сү се и сопственици по старом Закону о стамбеним односима сматрали сүстанарима, али ниједан од ових разлога нису оправдани.

Постојала је и законска одредба, која је сопственика, који користи део свога стана, сматрала сүстанарем. То је одредба чл. 111. тач. (6) бив. Закона о стамбеним односима, Сл. лист СФРЈ бр. 11/66. Али те одредбе нема у цитираним Законима о стамбеним односима и она се више не може примењивати.

Нови Закони о стамбеним односима јасно диференцирају сопственика стана, који свој стан користи по основу права својине од носиоца станарског права, који са члановима свога породичног домаћинства, као корисници стана, користе стан на основу уговора о коришћењу стана и посебно регулишу њихова права.

Напомиње се да се Закони о стамбеним односима, углавном, односе на станове у друштвеној својини и на регулисање станарског права, као и на станове у својини грађана, на којима је затечено станарско право на дан ступања на снагу нових закона а питања сопственика се само дотичу, вероватно остављајући, да та питања детаљно регулише неки нови закон. То се најбоље види из Црногорског Закона о стамбеним односима, који најмање третира својинска питања.

Основно спорно питање у овом излагању је: да ли сопственик стана може да се усели у празан део свога стана и да исти користи, без обзира ко користи други део стана, сопственик или носилац станарског права. На ово питање, ми одговарамо да може. Међутим, судови му то право негирају на основу чл. 85. и 88. Српског, чл. 84. и 87. Војвођанског и 73. и 78. Црногорског Закона о стамбеним односима.

Ако сопственик стана није исто што и корисник стана, нити исто што се сматра сүстанарем, а он то није, он може по својој вољи, несметано да користи или да не користи свој део стана и може да га изда у закуп.

Ако други део стана користи носилац станарског права, исти не може да оспорава сопственику стана како ће исти да користи свој део стана, јер између њих нема сүстанарских односа.

Када два сүсопственика стана, на пример, брачни другови који сү стан саградили у браку и укњижили се на по једној половини, после развода брака, стан поделе на два једнака дела, они се не могу сматрати сүстанарима, јер је то у супротности са изричитим законским прописима чл. 82. Српског, чл. 81. Војвођанског и чл. 71. Црногорског Закона о стамбеним односима,

по којима је сүстанар само „носилац станарског права”, на делу стана.

Према наведеном, погрешна је правоснажна сүдска пресүда, наведена под 2. којом је сүд усвојио тужбени захтев једног „сүстанара” да други „сүстанар” не може да прими код себе друго лице у см. чл. 88. Закона о стамбеним односима, јер су у питању две посебне стамбене јединице, два стана где нема сүстанарских односа.

Дупло је већа грешка сүда у случају напред наведеном под 1. где је сүд избацио из посебног трособног стана сопственика стана и дозволио носиоцу станарског права другог стана да се усели у тај стан иако нема сүстанарских односа нити у погледу својства станова, јер су у питању посебни станови, нити у погледу својства лица која су становала у овим посебним становима, јер је у једном стану становао носилац станарског права а у другом сопственик стана.

У наведеном случају под 1. у коме је сүд дозволио носиоцу станарског права да се прошири на трособан комфоран стан, као фактички корисник, појављује се сада ново спорно питање: да ли ће се за овај трособни стан плаћати закупнина или станарина. Станарина не долази у обзир, јер не постоји уговор о коришћењу стана, нити је сопственик дужан да исти закључи и у том случају сопственик би био несразмерно неправилно оштећен а за закупнину такође нема уговора.

У овом случају постоји још једно спорно питање а то је, да ли сопственик има право да откаже фактичком кориснику овог анектираног стана коришћење, ако исти не плаћа накнаду за коришћење истог.

По нашем мишљењу сопственик стана има право да у том случају откаже коришћење стана и да се сам усели у свој стан.

Члан 73. Црногорског, чл. 84. Војвођанског и чл. 85. Српског Закона о стамбеним односима, треба и могу се правилно тумачити једино тако, као што значи први став, да се испражњене просторије једног сүстанара не могу дати на коришћење новом сүстанару, али то никако не значи нити ма где стоји да сопственик не може да се усели у испражњене просторије свога стана.

Из става другог истих чланова се види (изричито је речено) да о томе, ко ће користити испражњене просторије стана, одлуку доноси давалац стана на коришћење.

Када су у питању станови у друштвеној својини, којима су намењени закони о стамбеним односима, давалац стана на коришћење доноси акт у коме назначава који ће од преосталих сүстанара да користи испражњене просторије и да ли ће да их користи као носилац станарског права или само фактички.

Међутим, када је давалац стана сопственик, нема сүмње да исти не може да доноси никакав акт. Затим, када исти доноси одлуку и када исти није носилац станарског права и није сүстанар, исти има право да сам користи испражњени део стана по својој вољи.

У прилог тезе коју свде заступамо иде правилна одлука суда, која је напред наведена под ред. број 3. Правилно је суд заузео став да сваки сусопственик има право да тражи деобу на основу правних правила грађанског права и пошто заједничка зграда у којој станују сувласници није дељива, суд је правилно донео одлуку, која је постала правоснажна, да се зграда (ствар) изложи јавној продаји и добијена цена подели између сувласника према сувласничким деловима.

То је све лепо, али сада настају тешкоће због нерашчишћених и погрешних ставова судова, који се грчевито држе Закона о стамбеним односима па га примењују, због недостатка позитивних законских одредаба и на случајеве, где се одредбе овог закона не могу применити.

Тако, ако се не заузму ставови, који се износе у овоме чланку, правоснажна одлука суда, наведена под 3, неће моћи да се изврши. Ово због тога што један сувласник тражи деобу а други се противи деоби.

По нашем мишљењу, нема значаја што се једна странка противи деоби, али не мисле сви тако. Постоји мишљење (по нама погрешно) да противник предлагача има „станарско право“ на своме делу стана и да приликом продаје зграде не може бити принуђен да се из зграде исели.

То значи исто као када би се на лицитацији продала једна заједничка ствар, на пример, аутомобил, па после продаје ранији сопственик има право да користи и даље аутомобил.

Сопственик једне половине заједничке зграде вољан је да прода само половину зграде, коју користи и да уступи купцу као усељиву ту половину зграде.

Међутим, ако суд сматра да су и сопственици делова зграде, које користе, сустанари, онда купац не би могао да се усели у купљену половину куће. У том случају продавац би и даље остао у кући и његов статус би био споран. У сваком случају ако суд заузме становиште да противник предлагача не мора да се исели из продате куће, правоснажна судска одлука, да се зграда прода на јавној лицитацији и новац подели између сувласника неће моћи да се изврши.

По нашем мишљењу, није могуће, да противник предлагача остане у делу зграде, који користи, као носилац станарског права како неки мисле и да се зграда прода као неусељива по цени 10—15% од праве вредности. Ово због тога што се после ступања на снагу нових закона о стамбеним односима, по заузетом становишту судова, не може стицати станарско право на стану у својини грабана.

Становиште да се сувласник не може иселити после продаје зграде на јавној дражби, заснива се на погрешном становишту да је сопственик носилац станарског права и да не може да иде на улицу.

Да је ово становиште погрешно, јасно је, јер после продаје зграде добровољно или на јавној лицитацији, свеједно, бивши власници имају само право да приме купопродајну цену, а на

згради немају више никаква права. Уосталом, они могу са примљеним новцем да купе други стан, који ће бити само њихов, а не више сувласнички.

Напред наведеним (по нашем мишљењу погрешним) становиштем да се и сопственици станова односно делова стана у којима станују сматрају носиоцима станарског права и суганарима, иде се не на ликвидацију суганарских односа, што је интенција законодавца, него на стварање нових суганарских односа, јер ће увек бити нових брачних другова, који ће у браку саградити кућу (стан) и исту делити ако се разведу.

На крају се апелује на судове да по наведеним спорним питањима заузму чврсто, правилно становиште и да примењују одредбе Закона о стамбеним односима како се оне једино морају и могу примењивати, разликујући права корисника од права сопственика на коришћење стана, што ће сигурно и убрзати решавање и смањити број спорова око наведених питања.

Велизар Ракоњац

општински јавни правобранилац у Пријепољу

ДА ЛИ ЈЕ ПРАВОБРАНИЛАШТВО ЗАКОНСКИ ЗАСТУПНИК ИЛИ ПУНОМОЋНИК ИНТЕРЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА И ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕНОГ РАДА КОЈЕ СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ ЊИХОВИХ ФОНДОВА

Повод

У судској пракси још увјек је присутна дилема да ли је јавно правобранилаштво законски заступник интересних заједница и организација удруженог рада које се финансирају из њихових фондова, тј. њихових чланица или их оно може заступати само по овлашћењу као пуномоћник. Наиме, Окружни привредни суд из Београда и из Титовог Ужица, кад год су тужене школе, нарочито мандатним тужбама, још увјек ове тужбе шаљу правобранилаштву. Из примера који ће касније бити наведени има судова који по овом питању заузимају сасвим супротне ставове. А од одговора на ово питање зависи и одговор на многа формално правна питања која се јављају током парничног поступка од којих ћемо навести само нека: уредност достављања тужбе, позива и свих других поднесака, благовременост приговора, жалбе и других правних лекова, правоснажност судских одлука, могућност доношења пресуде због изостанка, активне легитимације за подношење тужби у име ових субјеката итд. Кад су ове странке у питању, и то као тужиоци, поставља се правно питање да ли је правобранилаштво овлашћено подићи тужбу уместо њих и без њихове сагласности, налога или чак може ли то учинити противно њиховој изричитој вољи.

Позитивни прописи

Надлежност јавног правобранилаштва у СР Србији, па верујемо и у САП Војводини и Косову, регулисана је још увјек Основним законом о јавном правобранилаштву (Сл. СФРЈ бр.

15/65) и Законом о јавном правобранилаштву СРС (Сл. гл. бр. 18/68). Према чл. 12. ст. 2. овог Основног закона, јавно правобранилаштво је надлежно да као законски заступник заступа, поред осталих друштвено-правних лица, и УСТАНОВЕ које врше послове или делатност од посебног друштвеног интереса за које накнаду остварују из буџета друштвено политичке заједнице или друштвеног фонда који има својство правног лица и то у свим правним поступцима. А према чл. 15. истог Закона РАДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ заступа само ако га оне за то овласте и то само у случајевима који су ближе предвиђени у чл. 2. поменутог закона СРС. Нема сумње да су и школе спадале у те установе.

Међутим, после уставних промена из 1974. године, установе које су дотле вршиле послове и делатности од посебног друштвеног интереса, о којима се говори у чл. 12. поменутог Основног закона, добијају правни статус ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕНОГ РАДА које се региструју код надлежног окружног привредног суда и које обављају делатност у областима: образовања (школе), културе (позоришта, музеји итд.), науке (факултети, високе школе), здравства (клинике, болнице и сл.). Уз то све се оне финансирају из фондова самоуправних интересних заједница, а не више из буџета и које се формирају као сасвим нове самоуправне институције у свим областима друштвених делатности као облици слободне размене рада и средстава и чије финансирање врше радни људи из својих личних доходака и организација удруженог рада из својих доходака. Оне по самом Уставу имају својство правног лица па се према томе појављују пред судовима и другим државним органима као странке. Све ове уставне промене очигледно нису праћене одговарајућим изменама у наведеним законима о јавном правобранилаштву те је очигледно да су они превазиђени. Но, у СР Србији су у току припреме Закона о јавном правобранилаштву чијим су Нацртом обухваћене све ове промене и чије се усвајање очекује крајем ове или почетком идуде године.

У Нацрту овог закона је јасно разграничена надлежност јавног правобранилаштва у заступању одређених друштвено-правних лица по самом закону од заступања по пуномоћју. У члану 14. у вези са чл. 17. став 1. Нацрта предвиђа се да јавно правобранилаштво по самом закону заступа одговарајуће друштвено-политичке заједнице, месне заједнице и државне органе и фондове политичких заједница са својством правног лица као и друга друштвено-правна лица која буду одређена посебним законом и то у свим правним поступцима.

У чл. 15. у вези са чл. 17. ст. 2. Нацрта предлажу се случајеви заступања по овлашћењу с тим што се предлажу за сада две алтернативе од којих ће само једна бити усвојена. По првој овлашћују се скупштине одговарајућих друштвено-политичких заједница да могу својим одлукама ближе прописати да одређене интересне заједнице и њихове чланице (нпр. школе, културне установе и слично) треба да заступа јавно правобранилаштво и то по њиховом захтеву или овлашћењу у имовинско-прав-

ним односима са трећим лицима. По другој алтернативи предвиђа се да је јавно правобранилаштво дужно да заступа интересне заједнице од посебног друштвеног интереса и њихове чланице, али опет по њиховом овлашћењу и то под условима које пропише одговарајућа друштвено-политичка заједница. Међусобни односи регулисали би се уговором. Но било да се усвоји једна или друга варијанта, јасно се предвиђа да заступање може бити само по њиховом захтеву и по овлашћењу па је очигледно да ће у том случају правобранилаштво бити само њихов пуномоћник.

Судска пракса

Сада наводимо два сасвим супротна становишта судова по овом питању. У првом случају правобранилаштво је поднело тужбу у име Основне школе у М. против њеног бившег радника ради отказа уговора о коришћењу стана датог обзиром на службену функцију у школској згради (чл. 40. бив. Закона о стамбеним односима — Сл. лист СФРЈ бр. 11/66). Радник је својом вољом раскинуо радни однос са овом школом и засновао нови у другом месту. У том стану не станује већ две године, већ само у њему држи ствари. Правобранилаштво за ову тужбу није добило налог, нити неко посебно овлашћење од школе у М. која је ово стање прећутно толерисала. Тужба је подигнута на иницијативу месне заједнице у К. којој су те просторије требале за ћачку кухињу. Општински суд у Пријепољу усваја тужбени захтев својом пресудом П—633/75. и налаже исељење. Тужени радник улаже жалбу и као најважнији разлог истиче да правобранилаштво није законски заступник школе, да није имао овлашћење за подизање тужбе од органа школе па да се стога тужбени захтев одбије. Окружни суд у Титовом Ужицу пресудом Гж. 1309/76. одбија жалбу, потврђује првостепену пресуду и у одговору на разлоге жалбе каже: „Није основан жалбени навод да јавни правобранилац није могао поднети тужбу у овом предмету. Како је јавни правобранилац законски заступник школе то је он по закону био овлашћен да поднесе овакву тужбу”.

Сасвим супротно Виши привредни суд СР Србије својим решењем Пж. 3178/74. од 28. 3. 1975. каже следеће: „Кад се у спору као странка појављује основна школа, достава није уредна ако се поднесци достављају јавном правобранилаштву општине, јер оно није њен законски заступник. Ако се тако поступи чини се битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 343. ст. 2. тачке 6. ЗПП. То стога што су основне школе уписане у регистар као организације удруженог рада, престале су да се финансирају из буџета друштвено-политичких заједница, већ се финансирају из фонда интересних заједница образовања. Јавни правобранилац више не заступа образовне установе по службеној дужности у смислу чл. 12. Основног закона о јавном право-

бранилаштву, већ само по изричитом овлашћењу” (према „Зборнику судске праксе” бр. 20 до 22/76).

А у пресуди Пж. 5196/75. исти суд је заузео становиште да јавни правобранилац није законски заступник ни интересних заједница. Пресуда је објављена у „Савременој пракси” бр. 588/76.

Закључак

Према изнетом, можемо са сигурношћу закључити да, и ако има и супротних становишта, јавно правобранилаштво није законски заступник ни интересних заједница, ни њихових чланица — организација удруженог рада које се финансирају из фондова самоуправних интересних заједница које се баве друштвеним делатностима из области образовања, науке, културе, здравства, социјалне заштите, физичке културе, становања итд. Оно их може заступати само у својству пуномоћника по посебном писменом овлашћењу. Иако су прописи о јавном правобранилаштву превазиђени за ово становиште основе има и у позитивним прописима. Наиме, школе, па и друге чланице самоуправних интересних заједница, после уставних промена, имају статус организација удруженог рада, а по чл. 15. Основног закона о јавном правобранилаштву, који је још увек позитивни пропис, јавно правобранилаштво радне организације заступа само по овлашћењу, то јест као пуномоћник. Стога нема дилеме да је по том питању једино исправно становиште Вишег привредног суда СРС, јер се темељи на позитивним прописима, а уз то је веома убедљиво и снагом својих аргумената. Самим тим нема никаквог правног основа кад судови шаљу тужбе, платне налоге и позиве правобранилаштву кад су тужене школе и друге организације о којима је напред било речи, нити да правобранилаштво место њих утужује било кога без њиховог претходног овлашћења.

КРИВИЧНО ПРАВО

Неслагање судија општинског суда са предлогом јавног тужиоца или оштећеног као тужиоца да спроведе поједине истражне радње у односу на непознатог извршиоца кривичног дела које је обухваћено чланом 393. ЗКП морао би да изрази већу општинског суда из члана 18. став 3. ЗКП (уколико општински суд има такво веће), или пак веће из члана 20. став 2. ЗКП, које би тада одлучило о основаности, потреби и оправданости спровођења појединих истражних радњи.

Образложење

У посебним одредбама за поступак пред општинским судом за кривична дела предвиђена у члану 393. ЗКП, није предвиђено ништа у погледу поступка за кривична дела чији је извршилац непознат, па се стога сходно имају применити одредбе члана 144. став 1. ЗКП.

(Став заузет на седници Кривичног одељења Врховног суда Војводине од 12. 5. 1975. године).

Члан 375. ЗКП

Захтев за понављање кривичног поступка, који се заснива на налазу стручњака ангажованог од стране одбране, ван кривичног поступка, одбациће се као процесно неодговарајући, уколико се захтев не заснива на новој чињеници или доказу, који у налазу вештака датом током кривичног поступка није обухваћен.

Налаз и мишљење стручњака ангажованог од стране одбране, који се заснива на идентичном чињеничном материјалу, али даје противречно или измењено мишљење ранијем налазу, где се, дакле, ради о различитом тумачењу истих чињеница (трагова), о различитој примени правила струке, не може се сматрати новим доказом, те ће суд поступити у смислу члана 375. став 1. ЗПП.

(Став седнице Кривичног одељења Врховног суда Војводине од 23. 11. 1976. године).

Члан 6. став 3. и члан 174. КЗ

Код оптуженог, који је дело учинио у стању привремене душевне поремећености услед прекомерне употребе алкохола, у време стављања у неурачунљиво стање, није постојао чак ни евентуални умишљај, већ је код њега у том часу — како то првостепени суд утврђује — постојао само нехат, не може бити кривично одговоран за извршење кривичног дела из члана 174. КЗ, које се може извршити само умишљајно.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 1049/73 од 9. 10. 1973. године).

Члан 20. КЗ

Основано је ценио првостепени суд у односу на оптуженог околност да је он био организатор

бранилаштву, већ само по изричитом овлашћењу” (према „Зборнику судске праксе” бр. 20 до 22/76).

А у пресуди Пж. 5196/75. исти суд је заузео становиште да јавни правобранилац није законски заступник ни интересних заједница. Пресуда је објављена у „Савременој пракси” бр. 588/76.

Закључак

Према изнетом, можемо са сигурношћу закључити да, и ако има и супротних становишта, јавно правобранилаштво није законски заступник ни интересних заједница, ни њихових чланица — организација удруженог рада које се финансирају из фондова самоуправних интересних заједница које се баве друштвеним делатностима из области образовања, науке, културе, здравства, социјалне заштите, физичке културе, становања итд. Оно их може заступати само у својству пуномоћника по посебном писменом овлашћењу. Иако су прописи о јавном правобранилаштву превазиђени за ово становиште основе има и у позитивним прописима. Наиме, школе, па и друге чланице самоуправних интересних заједница, после уставних промена, имају статус организација удруженог рада, а по чл. 15. Основног закона о јавном правобранилаштву, који је још увек позитивни пропис, јавно правобранилаштво радне организације заступа само по овлашћењу, то јест као пуномоћник. Стога нема дилеме да је по том питању једино исправно становиште Вишег привредног суда СРС, јер се темељи на позитивним прописима, а уз то је веома убедљиво и снагом својих аргумената. Самим тим нема никаквог правног основа кад судови шаљу тужбе, платне налоге и позиве правобранилаштву кад су тужене школе и друге организације о којима је напред било речи, нити да правобранилаштво место њих утужује било кога без њиховог претходног овлашћења.

КРИВИЧНО ПРАВО

Неслагање судија општинског суда са предлогом јавног тужиоца или оштећеног као тужиоца да спроведе поједине истражне радње у односу на непознатог извршиоца кривичног дела које је обухваћено чланом 393. ЗКП морао би да изрази већу општинског суда из члана 18. став 3. ЗКП (уколико општински суд има такво веће), или пак веће из члана 20. став 2. ЗКП, које би тада одлучило о основаности, потреби и оправданости спровођења појединих истражних радњи.

Образложење

У посебним одредбама за поступак пред општинским судом за кривична дела предвиђена у члану 393. ЗКП, није предвиђено ништа у погледу поступка за кривична дела чији је извршилац непознат, па се стога сходно имају применити одредбе члана 144. став 1. ЗКП.

(Став заузет на седници Кривичног одељења Врховног суда Војводине од 12. 5. 1975. године).

Члан 375. ЗКП

Захтев за понављање кривичног поступка, који се заснива на налазу стручњака ангажованог од стране одбране, ван кривичног поступка, одбациће се као процесно неодговарајући, уколико се захтев не заснива на новој чињеници или доказу, који у налазу вештака датом током кривичног поступка није обухваћен.

Налаз и мишљење стручњака ангажованог од стране одбране, који се заснива на идентичном чињеничном материјалу, али даје противречно или измењено мишљење ранијем налазу, где се, дакле, ради о различитом тумачењу истих чињеница (трагова), о различитој примени правила струке, не може се сматрати новим доказом, те ће суд поступити у смислу члана 375. став 1. ЗПП.

(Став седнице Кривичног одељења Врховног суда Војводине од 23. 11. 1976. године).

Члан 6. став 3. и члан 174. КЗ

Код оптуженог, који је дело учинио у стању привремене душевне поремећености услед прекомерне употребе алкохола, у време стављања у неурачунљиво стање, није постојао чак ни евентуални умишљај, већ је код њега у том часу — како то првостепени суд утврђује — постојао само нехат, не може бити кривично одговоран за извршење кривичног дела из члана 174. КЗ, које се може извршити само умишљајно.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 1049/73 од 9. 10. 1973. године).

Члан 20. КЗ

Основано је ценио првостепени суд у односу на оптуженог околност да је он био организатор

инкриминисаног догађаја и да је омогућио да остали оптужени изврше дело над оштећеном, па је овог оптуженог, иако је оглашен кривим као помагач у извршењу дела, осудио на строжу казну од оних које је изрекао осталим извршиоцима дела, а што није у супротности са одредбом члана 20. став 1. КЗ, према којој се, уопште узев, помагач може казнити као и извршилац дела, а може и блаже, што значи да је према посебним околностима могуће помагача казнити и строжије него извршиоца, ако све околности указују на повешани степен кривичне одговорности и друштвене опасности помагача.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 1124/73 од 28. децембра 1973. године).

Члан 38. КЗ

Не може се сматрати отежавајућом околношћу за оптуженог околност да су у саобраћајном удесу два лица задобила тешку телесну повреду, пошто је ова околност уствари квалификаторни елемент кривичног дела због кога је оптужени оглашен кривим, али чињеница што је повређено два лица указује на појачани степен угрожавања заштићеног добра, те има утицаја на одмеравање казне у смислу члана 38. КЗ.

(Пресуда Врховног суда Војводине Кж. бр. 151/74 од 5. марта 1974. године).

Члан 38. КЗ

Околност да је у саобраћајном удесу један полубрат оптуженог изгубио живот, а други полубрат задобио тешке телесне повреде, да је и сам оптужени задобио тешке телесне повреде чије последице још трају, представља такође својеврсно кажњавање оптуженог и има се сматрати олакшавајућом околности.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 1169/74. од 15. октобра 1974. године).

Члан 136. КЗ

Иако се у случају постојања убиства намах подрамева временски континуитет између изазова и одлуке на убиство и самог извршења, то не значи да се убиство мора извршити у најкраћем могућем временском размаку након изазова, односно у истом тренутку. Извесни примерени временски размак је могућ ако он није такав да по разумној процени прекида континуитет између провокације и радње извршења дела и уколико стање јаке раздражености код учиниоца још траје. У конкретном случају одлазак оптуженог у собу, узимање пушке и обилазак куће након чега је уследио пуцањ, није толиког временског трајања да би проузроковао престанак стања јаке раздражености код оптуженог.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 941/74. од 18. септембра 1974. године).

Члан 255. КЗ

За постојање кривичног дела плачке из члана 255. став 2. Кривичног законика потребно је утврдити да је ово дело изазвало нарочито тешке последице или да је учињено под особито отежавајућим околностима.

У конкретном случају оптужени је робу дао на чување пријатељици, која је и враћена. Роба дата на вересију је или напаћена или враћена, а од самог оптуженог је одузет готов новац у износу од 82.700 динара, па стога дело није изазвало нарочито тешке последице.

У конкретном случају дело није почињено ни под особито отежавајућим околностима, с обзиром да је оптужени робу износио из продавнице на очиглед свих радника, јавно у току радног времена, па су му чак остали и помагали у изношењу робе.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 4/74. од 10. априла 1974. године).

Члан 325. КЗ

Погрешно је становиште првостепеног суда да кривично дело примања мита постоји само у оном случају ако је прималац поклона извршио радњу за коју је поклон примио. Одредбом члана 325. став 1. и 3. КЗ није предвиђено да прималац поклона мора извршити и радњу за коју је примио поклон, већ је довољно утврдити да је поклон примљен да би се службена радња извршила. У ставу 4. члана 325. КЗ посебно је квалификовано примање мита након извршене службене радње.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 455/72. од 3. новембра 1972. године).

ГРАБАНСКО ПРАВО

Начелни ставови Заједничке седнице Савезног суда, републичких и покрајинских врховних суда и Врховног војног суда одржане 8. јула 1976. године у Београду

Висина затезне камате

Поверилац — грађанин и грађанско правно лице — у случају доцње дужника у испуњењу новчане обавезе има право на затезну камату по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу.

Став Савезног суда о солидарној одговорности штетника за штету причињену оштећеном трећем лицу у судару запрежних кола и аутомобила

„Према правним правилима имовинског права, усклађеним са начелима нашег друштвеног уређења за штету проузроковану другом лицу од стране два или више учиниоца у судару запрежних кола и аутомобила, сви учесници одговарају солидарно, па стога оштећени може захтевати наплату било од возача запрежних кола, било од возача аутомобила, а кад се одлучио да наплату тражи од возача ауто-

мобила, онда је овлашћен да изравно тужи осигуравајући завод код кога је власник аутомобила био осигуран од одговорности — члан 17 и 18. Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Разуме се, ако једно од одговорних лица исплати целокупну штету, задржава право да се за део штете који се има приписати другом учеснику регресира према том учеснику штетног догађаја”.

(Пресуда Савезног суда бр. Гзз. 29/75. од 10. 6. 1975. год.).

Образложење

Грађанско одељење Врховног суда Војводине, на својој седници од 19. 2. 1976. године размотрило је, између осталог, становиште Савезног суда о питању солидарне одговорности у случајевима причињавања штете од стране више лица, узетог у пресуди Гзз. 29/75. од 10. јуна 1975. године.

На наведеној седници Грађанског одељења Врховног суда Војводине је том приликом прихваћено изложено становиште Савезног суда, па је одлучено да убудуће грађанска већа овог суда, за разлику од досадашње праксе, суде у наведеном смислу.

Закључци о питањима из радних и стамбених односа заузетих на проширеној седници Грађанског одељења Врховног суда Војводине одржаној 26. новембра 1975. године

а) Радни односи

Надлежност суда удруженог рада и суда опште надлежности

Судови удруженог рада стварно су надлежни да суде у споровима о статусним питањима радника из међусобних односа у организацији удруженог рада и другим друштвеним правним лицима, у споровима о исплати накнаде уместо личног дохотка и спорова којима се добија одлука радне организације о додели стана на коришћење раднику или о одлуци којом се добија додела кредита за стамбenu изградњу.

б) Стамбени односи

1. Регулисање односа у приватним становима и породичним зградама када су у питању сувласници тих некретнина (тумачење члана 93. Закона о стамбеним односима).

Члан 93. Закона о стамбеним односима треба тако тумачити да се од дана ступања на снагу овог Закона (26. новембар 1974. године), као и на случајеве који су у спору, а у којима до наведеног рока није донета правоснажна одлука, имају применити и процесне и материјалноправне одредбе цитираног закона.

Изузетно од одреде члана 93. ЗСО а на основу члана 78. и 91. истог закона, носиоци станарског права и корисници станова у породичним стамбеним зградама или становима у својини грабана, који су то својство имали до ступања на снагу цитираног закона 26. 11. 1974. године задржавају то својство и по новим прописима, у границама како им то нови прописи одређују.

Полазећи од става да је право својине садржавало у себи и станарско право, по становишту суда, и брачни другови који су се затекли за време важења ранијег закона (до 26. новембра 1974. године) у стану који је био у власништву једног од брачних другова или у сувласништву оба брачна друга, задржавају статус станара и по новом закону. Због тога за случај развода, право на даље становање у овом стану се има расправити по одредби члана 16. ЗСО, без обзира на то како ће се решити имовински односи брачних другова, уколико је тај стан њихова заједничка имовина.

2. Судови и надлежност за решавање спорова из члана 29. ЗСО

Судови су стварно ненадлежни да решавају и доносе одлуке о испражњењу стана услед губитка права да користи стан (члан 29. став 5. Закона о стамбеним односима).

3. Примена одредби става 1. члана 53. ЗСО

Одредбе става 1. члана 53. Закона о стамбеним односима (отказ наменског стана) се не примењују ако носилац станарског права има свој-

ство радника у удруженом раду са даваоцем стана на коришћење, макар са прекидима, дуже од 10 година, или краће време утврђено општим актом.

Права купца код мана на ствари у гарантном року

Тужиоци су од првотуженог купили и преузели путнички аутомобил марке „Застава 101“ који је произвео друготужени. Тужиоцима је предат гарантни лист друготуженог којим се гарантује исправно функционисање возила у трајању од 6 месеци или 10.000 пребених километара, рачунајући од дана предаје возила купцу, те да гаранција престаје када се испуни један од ова два услова (време и километража).

Дана 11. 11. 1974. године након пребених 9.960 км при стартовању мотора дошло је до хаварије мотора и мењача. Овај недостатак није примећен и отклоњен у сервису друготуженог, па како тужени нису усвојили рекламацију тужиоца ови су покренули спор са захтевом да се уговор о куповини аутомобила раскине — туженици да исплате тужиоцима износ од 52.368,94 динара са каматом или да им издају ново возило марке „Застава 101“ уз истовремену обавезу тужилаца да исплате туженима амортизовани део од 5% у износу од 2.756,28 динара и да им тужени накнаде парничне трошкове.

Првостепени суд је овакав тужбени захтев усвојио. По жалби тужених укинута је првостепена пресуда и заузето је следеће правно становиште:

Кад дође на купљеном аутомобилу, услед грешке у монтажи у оквиру гарантног рока и под условима из дате гаранције произвођача, до таквих функционалних недостатака да се аутомобил не може користити, купац је овлашћен да тражи поправку возила заменом одређених делова и довођењем возила у исправно стање у разумном року, а ако произвођач или продавац то не би учинили, купац тек онда може тражити или замену ствари или накнаду штете. У случају ако пак купац тражи замену ствари и раскид уговора, онда је

дужан да истовремено противној страни стави на расположење оштећено возило*.

(Решење Врховног суда Војводине посл. бр. Гж. 965/75).

Апсолутна ненадлежност и поступак суда

Суд је апсолутно ненадлежан за спорове из члана 14. Покрајинског закона о стамбеним односима по коме су за те спорове надлежни органи управе. Због тога парнични суд на основу члана 15. став 2. ЗПП доноси решење којим се истовремено оглашава ненадлежним, одбацује тужбу и укида спроведене процесне радње.

Образложење

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли решавање спора спада у судску надлежност. Првостепени суд је усвојио тужбени захтев тужиоца и отказао туженима уговор о коришћењу стана који се налази у друштвеном власништву те одредио испражњење стана, од особа и ствари због тога што су тужени стекли власништво над већим двособним комфорним станом који издају подстанарима а станују у друштвеном стану. То је случај из члана 14. став 1. Закона о стамбеним односима („Сл. лист САПВ”, бр. 19. од 18. новембра 1974. године) у смислу задњег става тог члана стамбени орган утврђује у управном поступку да ли стан којег је стекао у власништво носилац станарског права, одговара његовим потребама и управни орган одлучује о свему ономе што је тужба тражила у овој парници. Уопште речено у свим случајевима из члана 14. Покрајинског закона о стамбеним односима нема места надлежности Општинског суда ни као парничног ни као ванпарничног већ је за ово

* У односу на продавца почев од 1. 2. 1976. године важе одредбе члана 15. Закона о основама пословања организација уједињеног рада у подручју промета робе и услуга у промету робе и о систему мера којима се спречава нарушавање јединства Југословенског тржишта у томе подручју („Сл. лист СФРЈ”, 43/76) које другачије регулишу обавезу продавца у случају мана робе.

надлежан други државни орган — орган управе.

(Решење Округног суда Суботица бр. Гж. 818/76. од 15. новембра 1976. године).

ПРИВРЕДНО ПРАВО

Накнада штете проузроковане од стране возила чији корисник није осигуран или је штета причињена од непознатог учиниоца

У спору тужиоца против ОЗ „Војводина” из Н. С. удовољено је тужбеном захтеву и тужени је обавезан да накнади штету у износу од 518,11 ДМ. Овако је одлучио првостепени суд пошто је утврдио да је штета причињена кривицом физичког лица које је у пијаном стању возећи без возачке дозволе неисправним и не-регистрованим трактором причињило штету на путничком возилу оштећеног. Штета је причињена на територији града Осијека, па пошто Осигуравајућа радна организација „Croatia” из Загреба има у Осијеку само филијалу без својства правног лица, првостепени суд је заузео становиште да ову штету треба да надокнади тужени у смислу одредабе члана 21. став 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају.

Поводом жалбе туженог, овај суд је преиначио првостепену пресуду и тужбени захтев тужиоца одбио.

Образложење

У члану 21. став 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају, утврђено је да штету проузроковану од стране возила чији се корисници односно сопственици нису осигурали од одговорности или када је таква штета причињена од непознатих учинилаца, надокнађује осигуравајућа организација чије је седиште најближе месту настанка штете.

Штета у питању настала је на територији града Осијека. На територији СР Хрватске, пословима осигурања имовине и лица бави се ОЗ „Croatia” из Загреба, који на територији Осијека има само филијалу. Пошто филијала нема својство правног лица, становиште првостепеног суда је да ову штету има да на-

кнади ОЗ „Војводина“ из Н. С. чије је седиште најближе месту настанка штете. Међутим, по становишту овог суда одредба члана 21. став 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају има се тумачити тако што ће се седиштем завода сматрати и седиште филијале осигуравајуће организације која је најближа месту накнаде штете. Наиме, интенција законодавца при доношењу овакве солуције у случајевима када штету проузрокује возило чији се корисник односно сопственик није осигурао од одговорности или када је та штета настала од непознатог учиниоца треба да надокнади осигуравајућа организација чије је седиште најближе месту настанка штете, свакако је била да ту штету заиста и накнади она осигуравајућа

организација која се налази, која послује и која се бави пословима осигурања на територији где се штета у конкретном случају догодила. Пошто није спорно да се пословима осигурања на територији у питању, где се ова штета догодила, бави ОЗ „Сroatia“ из Загреба, а конкретне послове осигурања имовине и лица на овој територији обавља филијала ОЗ „Сroatia“ у Осијеку, те по становишту овог суда, овакву штету у смислу напред цитиране одредбе члана 21. став 1. треба да накнади ова осигуравајућа организација а не тужени који уопште на упитној територији не обавља послове осигурања.

(Пресуда Пж. број од 26. 11. 1976. године).

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 18. II 1977. године, донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника и благајника Управног одбора о раду органа Коморе између две седнице.

2) Управни одбор одлучио је да потпише споразум о помоћи деци без родитеља у СОС Дечјем селу „Др Милорад Павловић“ у Сремској Каменици. Овом одлуком се Адвокатска комора Војводине укључује у грајну акцију солидарности коју спроводи Друштво „СОС Дечје село“.

3) Управни одбор упознао се са учињеним припремама за организацију седнице Председништва МУА која ће се одржати у Новом Саду 15. априла 1977. године.

4) Решењем број 71/77. уписује се у Именик адвокатских приправника Душан М. Бурчин, са адвокатско-приправничком вежбом код Бурчин Н. Милана, адвоката у Панчеву, а са даном 18. II 1977. године.

5) Управни одбор узео је на знање да Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду организује Саветовање на тему: Битне карактеристике и стање привредног криминалитета у Југославији у нашим савременим условима. Саветовање ће се одржати у Цавтату 7. 8. и 9. априла 1977. године.

6) Управни одбор је једногласно дао сагласност на Самоуправни споразум о утврђивању основа и мерила за расподелу средстава за личне дохотке радника у служби администрације Адвокатске коморе Војводине који је донела радна заједница администрације Коморе 10. јануара 1977. године.

7) Решењем број 23/77. брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Станешић Јанко, адвокат у Суботици, са даном 31. јануар 1977. године, због пензионисања. За преузиматеља одређује се Фараго Марк, адвокат у Суботици.

8) Решењем број 39/77. брише се из Именика адвоката Фуруновић Чedomир, адвокат у Зрењанину, са даном 19. јануар 1977. године, због застивања радног односа. Мимоилази се одређивање преузиматеља, јер нема недовршених предмета.

9) Решењем број 57/77. брише се из Именика адвоката др Цабафи Шандор, адвокат у Сенти, са даном 28. II 1977. године због пензионисања. За преузиматеља одређен је Рудич Имре, адвокат у Сенти. Узето је на знање да др Цабафи Шандор задржава чланство у Фонду посмртнине.

10) Решењем број 63/77. брише се из Именика адвоката др Петар А. Шарчевић, адвокат у Суботици, са даном 16. фебруар 1977. године, јер је изабран за доцента на Правном факултету у Ријеци. За преузимање одређују се Филиповић Албе и Филиповић Иван, адвокати, који воде заједничку канцеларију у Суботици.

11) Решењем број 38/77. Лекић Бранко, адвокат у Новом Саду, одређен је за преузимање адвокатске канцеларије др Јована Живковића, адвоката из Новог Сада.

12) Решењем број 45/77, узето је на знање да је Донић Драган прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Узелац Хелене, адвоката у Новом Саду, и да је исту наставио 8. II 1977. године код Вере Рапајић, адвоката у Новом Саду.

Управни одбор

ИЗ ЗАПИСНИКА РЕДОВНЕ ГОДИШЊЕ СКУПШТИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Адвокатска комора Војводине одржала је Редовну годишњу скупштину 19. фебруара 1977. године. Поред великог броја чланова Редовној годишњој скупштини присуствовали су високи гости наше Покрајине и делегати Савеза адвокатских комора Југославије и адвокатских комора и то: Душан Ружић, покрајински секретар за правосудје и општу управу, Милутиновић Борбе, секретар Комисије за развој и остваривање политичког система ПК СКВ, др Никола Балог, председник Уставног суда Војводине, др Бранко Петрић, председник Врховног суда Војводине, Брашњо мр Иштван, председник Привредног суда Војводине, Чобанов Лазар, заменик покрајинског јавног правобраниоца, Тодор Гајинов, председник Окружног привредног суда, Ранисав Радивој, судија-делегат Окружног суда, Пал Фодор, потпредседник Скупштине општине Нови Сад, Игић-Јовић Кајка, председник Општинског суда, Дорошки Борбе, општински јавни правобранилац, Могић Бора, секретар ОК ССРНВ, Трнинић Драгослав, председник Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије и председник Адвокатске коморе СР Србије, Јапељ Иван, председник Одветничке зборнице Словеније, Сеад Хаџиселимовић, председник Адвокатске коморе Босне и Херцеговине, Илија Иванић, заменик председника Адвокатске коморе Црне Горе, др Александар Чуновић, делегат Одвјетничке коморе Хрватске, Блажо Станковић, председник Адвокатске коморе Косово, Трпко Ристовски, председник Адвокатске коморе на Македонија, др Душан Радоман, професор Правног факултета у Осиеку, Дејан Живковић, секретар Управног одбора Адвокатске коморе Србије, Бранислав Тапушковић, заменик председника Основне адвокатске коморе у Београду и Миовић Јаков, секретар Савеза адвокатских комора Југославије.

Редовна скупштина једногласно је усвојила:

1) Извештај о раду Адвокатске коморе за раздобље од 19. јуна 1976. године до 19. фебруара 1977. године,

- 2) Завршни рачун Адвокатске коморе Војводине за 1976. годину,
- 3) Повишење чланарине Комори у месечном износу од 250.— дин.,
- 4) Финансијски план прихода и расхода Адвокатске коморе Војводине за 1977. годину,
- 5) Извештај Комисије за преглед финансијског пословања Адвокатске коморе Војводине у 1976. години.

Скупштина је донела измене и допуне Статута Адвокатске коморе Војводине.

Скупштина је донела измене и допуне Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

Адвокатска комора Војводине

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

IZ SADRŽAJA ČASOPISA

ČOVEK I ŽIVOTNA SREDINA

Jugoslavenski časopis za unapređenje kvaliteta života (Beograd)

Iz sadržaja broja 6/1976.

Nuši, Salih: NOVI KVALITET U ZASTITI SREDINE — REALNA DRUSTVENA POTREBA

Čolić, Dušan: RADNA SREDINA — INTEGRALNI DEO ŽIVOTNE SREDINE

Bebler, Aleš: OSNOVNI PROGRAM DRUSTVENIH AKTIVNOSTI U GODINI ZASTITE I UNAPREĐENJA ČOVEKOVE ŽIVOTNE I RADNE SREDINE

Šljakić, Mustafa: UDRUŽENI RAD U SREDISTU BITKE ZA ZDRAVIJU RADNU SREDINU

Špiljak, Mika: ZA ORGANIZOVANJE I STRUČNIJE UNAPREĐENJE RADNE SREDINE

Baltić, Milutin: ZASTITA I KROZ RADNO VREME

Gala, Aleksandar: MEĐUNARODNA AKCIJA PROTIV BUKE

Vasilevski, Živko: ZASTITA JEZERA U MAKEDONIJI

GLEDISTA

Časopis za društvenu kritiku i teoriju (Beograd)

Iz sadržaja broja 11/1976.

Goati, Vladimir: IDEOLOGIJA I PREDSTAVNICKA DEMOKRATIJA

Gajić, Radoslav: SMISAO ESPERANTIZMA

Iz sadržaja broja 12/1976.

Jerovšek, Janez: MEHANIZAM KONTROLE U PREDUZECU

Šibata, Singo: OSNOVNA LJUDSKA PRAVA I SLOBODA

Grabnar, Boris: TEHNOLOGIJA KOMUNIKACIJE I JEZICKI PROBLEMI

KOMUNA

Časopis za pitanja teorije i prakse komunalnih zajednica (Beograd)

Iz sadržaja broja 12/1976.

Srzentić, Vojo: STAMBENA IZGRADNJA I RAZVOJ SAMOUPRAVNIH DRUSTVENO-EKONOMSKIH ODNOSA U STAMBENOJ OBLASTI

Mitkov, Vladimir: GRADSKJE ZAJEDNICE U NAŠEM KOMUNALNOM SISTEMU

Iz sadržaja broja 1/1977.

Zečević, Miodrag: ZAKON O UDRUŽENOM RADU ZAHTJEVA KONSTITUISANJE NOVIH ODNOSA NA OSNOVAMA DOHOTKA I REZULTATA RADA

Kawalec, Wincenty: RAZVOJ SISTEMA NARODNIH ODBORA I PROSTORNOG PLANIRANJA U POLJSKOJ

MARKSIZAM U SVETU

Časopis prevoda iz strane periodike i knjiga (Beograd)

Iz sadržaja broja 6/1976.

Kirn, Andrej: NASTANAK DRUSTVENE KRITICKE ISTORIJE O NAUCI I TEHNOLOGIJI KAO PRODUKTIVNIH ORGANA DRUSTVENOG ČOVEKA

Iz sadržaja broja 7—8/1976.

Ribič, Adolf: MARKSIZAM, POLITIKA I DRŽAVA

Pašić, Najdan: AKTUELNOST LENJINOVE „DRŽAVE I REVOLUCIJE“

Kühlen, Lothar: „IZVOĐENJE“ I „UDVAJANJE“ U NOVIJOJ MARKSISTICKOJ DISKUSIJI O DRŽAVI

Draper, Hal: MARX O DEMOKRATSKIM FORMAMA UPRAVLJANJA

Lefebvre, Henri: O DRŽAVI U SAVREMENOM SVETU

Libertini, Lucio: NOVI AUTORITARIZAM

Colletti, Lucio: VLAST I DEMOKRATIJA U SOCIJALISTIČKOM DRUŠTVU

Bobbio, Norberto: POSTOJI LI MARKSISTIČKA DOKTRINA O DRŽAVI

NAŠA ZAKONITOST

Časopis za pravnu teoriju i praksu (Zagreb)

Iz sadržaja broja 11—12/1976.

Separović, Zvonimir: KRIVICNOPRAVNI PROBLEMI ZAŠTITE ČOVJEKOVE OKOLINE U SFRJ

Sturm, Lovro: ZADACI JAVNE UPRAVE U ZAŠTITI OKOLINE

Pavišić, Berislav: KAZNENA ODGOVORNOST ZA ZAGAĐIVANJE PLOVNIH PUTOVA

Vančina, Franjo: ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ČOVJEKOVE OKOLINE U ZAKONODAVSTVU SFRJ i SRH

Horvat, Vladimir: DOHODOVNI ODNOSI U SISTEMU UDRUŽENOG RADA

Vajić, Ernest: PRIMJENA ZAKONA O PARNICNOM POSTUPKU U PRAKSI PRIVREDNIH SUDOVA

Radić, Andrija: DVOSTEPENOST PRETHODNOG KRIVICNOG POSTUPKA

Lazić, Jovan: DONOŠENJE NOVIH REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH ZAKONA O PRAVNOM POLOŽAJU VJERSKIH ZAJEDNICA U SFRJ

Karlovičan, Ivan: PRIJEDLOZI I MISLJENJA NA NACRT ZAKONA O PORODICNIM ODNOSIMA

Raspor, Andrija: TRI PRIMJERA SUDSKOG IZVRŠENJA NENOVČANIH ZAHTJEVA NEZAMJENJIVIM POZITIVNIM I NEGATIVNIM CINIĐAMA

NASE TEME

(Zagreb)

Iz sadržaja broja 5/1976.

Čifrić, Ivan: O ISKUSTVIMA I PRETPOSTAVKAMA RADA DELEGATA U DELEGACIJAMA OOUR

Jeličić, Zlatko: INFORMATIVNOST KAO ČINILAC OSTVARENJA USTAVNIH FUNKCIJA UDRUŽENIH RADNIKA

OPREDELJENJA

Časopis za teoriju i praksu samoupravnog socijalističkog društva (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 9—10/1976.

Ljubičić, Branimir: SAMOUPRAVNA PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOST RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Veljić, Anđelko: PRAVO NA SAMOUPRAVLJANJE — OSNOVA SVIH SAMOUPRAVNIH PRAVA RADNIH LJUDI

Jojić, Branislava: USTAVNO-PRAVNI STATUS RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Jovanović, Sreten: SAMOUPRAVNI ODNOSI U OSNOVNOJ ORGANIZACIJI UDRUŽENOG RADA

Tomić, Stojan: POLITIČKA KULTURA I POLITIČKA (SAMO) ZAŠTITA PRAVA, OBAVEZA I ODGOVORNOSTI RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Simić, Vladan: OSTVARIVANJE SAMOUPRAVLJANJA U UDRUŽENOM RADU PUTEM DELEGACIJA I DELEGATA U SKUPŠTINAMA

Babić, Hasan: ZAŠTITA DRUŠTVENE SVOJINE I SAMOUPRAVLJANJA PUTEM SUDOVA UDRUŽENOG RADA

Prljeta, Lubomir: KRIVICNOPRAVNA ZAŠTITA SAMOUPRAVLJANJA

OSIGURANJE I PRIVREDA

Časopis za teoriju i praksu osiguranja
(Zagreb)

Iz sadržaja broja 10/1976.

Boncelj Jože: IZRAVNAVANJE OPASNOSTI, POSLOVANJE I SAMOUPRAVLJANJE PO NOVOM ZAKONU

Žic, Andrija: O „SAMOOSIGURANJU“ POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Zlodre, Ante: PRILOG EVENTUALNOJ RASPRAVI O OSIGURANJU VOCA

Miletić, V.: OSVRT NA XII ZASJEDANJE „INTERNATIONAL INSURANCE SEMINARS“

PRAVNA MISAO

(Sarajevo)

Iz sadržaja broja 9-10/1976.

Rodić, Andrija: DVOSTEPENOST PRETHODNOG KRIVICNOG POSTUPKA

Balić, Hasan: ZASTITA DRUSTVENE SVOJINE I SAMOUPRAVNIH PRAVA PUTEV NOVIH INSTITUCIJA — SUDOVA UDRUZENOG RADA I DRUSTVENOG PRAVOBRANIOCA SAMOUPRAVLJANJA

Tanović, Gorjana: NEKI ASPEKTI PRAVA KOJA SU PRIZNATA UCESNICIMA U POSTUPKU ZA STICANJE SVOJSTVA RADNIKA U UDRUZENOM RADU

Đuro, Mladen: PRETPOSTAVKE I USLOVI ZA DOSLEDNIJE NAGRAĐIVANJE RADNIKA U ORGANIMA UPRAVE PREMA NJIHOVOM RADU

Olujčić, Krunoslav: O BRACNOJ ZRELOSTI I POSTUPKU IZDAVANJA DOZVOLE ZA STUPANJE U BRAK MALOLJETNIH OSOBA

Hadžagić, Rifat: SAMOUPRAVLJANJE U RADNIM ZAJEDNICAMA DRZAVNIH ORGANA

Pašić, Rizah: RASPOREĐIVANJE SREDSTAVA ZA RAD I RASPODJELA SREDSTAVA ZA LICNE DOHOTKE I ZAJEDNIČKU POTROŠNJU U OPSTINSKIM ORGANIMA UPRAVE, ORGANIZACIJAMA KOJE VRSE POSLOVE OD INTERESA ZA OPSTINU I STRUCNIM SLUŽBAMA OPSTINE TUZLA

Iz sadržaja broja 11-12/1976.

Pozderac, Hamdija: USTAVNA TRANSFORMACIJA PRAVOSUĐA

Jovanović, Sreten: OSTVARIVANJE SAMOUPRAVLJANJA RADNIKA U UDRUZENOM RADU

Bakalović, Hasan: PREDKRIVICNI POSTUPAK I ISTRAGA

Tomljenović, Dražena; Dautbašić, Ismet: AKTUELNI TRENUTAK REFORME SISTEMA OPOREZOVANJA

Čović, Šefik: SAOBRAZNOST ROBE PREMA ODREDBAMA NACRTA ZAKONA O OBLIGACIJAMA

Ostić, Narcis: STRUCNA SLUŽBA U RADNIM ZAJEDNICAMA SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA I OSNOVNIH ZAJEDNICA I U SAVEZU ZAJEDNICA ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA BOSNE I HERCEGOVINE

PREGLED

Časopis za društvena pitanja (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Berberović, Ljubomir: GENETICKO INŽENJERSTVO — PRIMIJENJENA BIOLOGIJA BUDUĆNOSTI

PRIVREDA I PRAVO

Časopis za privredno-pravnu teoriju i praksu
(Zagreb)

Iz sadržaja broja 12/1976.

Jovanović, Vladimir: OBLICI ORGANIZACIJA UDRUZENOG RADA

Ivanović, Branislav: OSTVARIVANJE SAMOUPRAVLJANJA RADNIKA U UDRUZENOM RADU

Horvat, Vladimir: RASPODJELA SREDSTAVA ZA OSOBNE DOHOTKE PREMA ZAKONU O UDRUZENOM RADU

Saranović, Božidar: DRUSTVENI DOGOVORI I SAMOUPRAVNI SPORAZUMI — OSNOVA SISTEMA SAMOUPRAVNIH OPSTIH AKATA U ORGANIZACIJAMA UDRUZENOG RADA

Župić, Mate: SAMOUPRAVNI OPĆI AKTI OSNOVNE ORGANIZACIJE UDRUZENOG RADA

Ivanjko, Šime: ODGOVORNOST OOUR-a ZA OBAVEZE DRUGIH OOUR-a U RADNOJ ORGANIZACIJI

Iz sadržaja broja 1/1977.

Geršković, Leon: O DRUSTVENO-POLITICKOM PRISTUPU SISTEMU UDRUZENOG RADA

Rihtman, Zvone: UPRAVLJANJE DRUSTVENIM SREDSTVIMA PREMA GLAVI VI ZAKONA O UDRUZENOM RADU

Derenčin, Josip: MEĐUSOBNI RADNI ODNOSI RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Župić, Mate: PROGRAM PROVOĐENJA ODREDAVA ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

Grabovac, Ivo: TENDENCIJA POJEDNOSTAVLJENJA ISPRAVA I POMORSKI PRIJEVOZ ROBE

Vindiš, Vinko: KRITERIJI ZA SKLENITEV LICENCNE POGODBE

Mamula, Vojislav: NEKE NAPOMENE UZ NACRT ZAKONA O PRINUDNOM PORAVNANJU I STEČAJU

PRIVREDNO-PRAVNI PRIRUČNIK

za pravnu, opštu i kadrovsku službu organizacija udruženog rada (Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Glgorov, Kiro: ZAKON O UDRUŽENOM RADU (ekspozice)

Tomić, Teodor: MEĐUSOBNI ODNOSI RADNIKA U UDRUŽENOM RADU PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Marjanović, Bogoje: STATUSNE PROMENE ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA I ODGOVORNOST ZA OBAVEZE PREMA TREĆIM LICIMA

Knežević, Dragomir: PRIJAVE TRAZBINA POVERILACA U STEČAJNU MASU DUZNIKA

Paunović-Pfaf, Jelena: OCENA RADNE SPOSOBNOSTI RADNIKA

Iz sadržaja broja 2/1977.

Srećković, Nedeljko: UPIS ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA I DRUGIH SUBJEKATA U SUDSKI REGISTAR

Vojinović, Jovan: UGOVOR O GRAĐENJU PREMA ODREDBAMA NACRTA ZAKONA O OBLIGACIJAMA I UGOVORIMA

Lazarević, Dušan: PRACENJE USPEŠNOSTI RADA I RAZVOJ RUKOVODIČIH KADROVA

RADNI ODNOSI I SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis (Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Roman, Filip: FORMIRANJE SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA (SIZ) U MATERIJALNOJ PROIZVODNJI UDRUŽENOG RADA

Pantović, Miomir: PREVENTIVNO POSTUPANJE SUDA UDRUŽENOG RADA

Živković, Dragoslav: O PROBLEMU ZAPOSILJAVANJA PRIPRAVNIKA

Matavulj, Veljko: OBAVEZE RADNIH ORGANIZACIJA U VEZI S PRIJAVLJIVANJEM POVREDA NA RADU I STA PODRAZUMEVAMO POD SMRTNOM, TESKOM I LAKSOM POVREDOM NA RADU

Lukić, Miloš: ODGOVORNOST RADNIKA ZA ŠTETU NANESENU OSNOVNOJ ORGANIZACIJI UDRUŽENOG RADA

Ralčić, Tomislav: DISCIPLINSKE MERE PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

REVIJA ZA KRIMINALISTIKO I KRIMINOLOGIJO

(Ljubljana)

Iz sadržaja broja 4/1976.

Separović, Zvonimir: ŽRTEV IN DRUŽBA, NEKAJ VPRASANJ, POSTAVLJENIH Z NAPRETKOM MEDICINE

Pečar, Janez: SAMOUPRAVNO DELAVSKO NADZORSTVO IN KRIMINALNOST

Deisinger, Mitja: KAZENSKOPRAVNO VARSTVO SAMOUPRAVNIH PRAVIC

Lakčević, Dušan: NEKAJ ZNACILNOSTI PRIKRIVANJA

Herren, Rüdiger: PRAKTICNI POMEN KRIMINOLOGIJE ZA KRIMINALISTIKO

Jeffery, C. R.; Jeffery, Ina A.: GENETIKA IN KRIMINOLOGIJA — NOVO POJMOVANJE

Sket, Ivanka: HERMANN MANNHEIM

Skaberne, Branislav: PRVA OTROSKA VAS V JUGOSLAVIJI

Brinc, Franc: NEKAJ POSEBNOSTI FRANCOŠKE KAZENSKO UREDITVE

SAMOUPRAVNO PRAVO

(Beograd)

Iz sadržaja broja 4/1976.

Geršković, Leon: ZAKON O UDRUŽENOM RADU KAO KODIFIKACIONI INSTRUMENT

Velimirović, Mihailo: SAMOUPRAVNO ORGA-
NIZOVANI UDRUŽENI RAD

Vasiljević, Mirko: REFERENDUM I ZBOR
RADNIKA — OSNOVNI OBLICI ODLUCIVA-
NJA LIČNIM IZJASNJAVANJEM

Tošić, Aleksandar: U KOJIM SLUCAJEVIMA
SE SLOBODNO RADNO MESTO U OSNOV-
NOJ ORGANIZACIJI MOŽE POPUNITI BEZ
OBJAVLJIVANJA OGLASA ODNOSNO KON-
KURSA

Marković, Ratko: SISTEM OPSTIH AKATA
SAMOUPRAVNOG PRAVA

Matić, Filip: OSTVARIVANJE DELEGATSKOG
SISTEMA U SAMOUPRAVNIM INTERESNIM
ZAJEDNICAMA U SR SRBIJI

SAVREMENOST

Glasilo Saveza komunista Vojvodine (Novi Sad)

Iz sadržaja broja 32/1977.

POGLED NA AKTUELNO POLITIČKO STANJE
U SKV

SOCIJALIZAM

Časopis Saveza komunista Jugoslavije
(Beograd)

Iz sadržaja broja 11/1976.

Bakarić, Vladimir: O KONCEPCIJI UDRUŽE-
NOG RADA I DOHOTKA

Iz sadržaja broja 12/1976.

Kardelj, Edvard: SAVEZ KOMUNISTA TREBA
DA BUDE PRISUTAN SVUDA GDE SAMO-
UPRAVLJAČI ODLUČUJU

Zečević, Miodrag: KLASIFIKACIJA SLOBOD-
NIH OBLIKA UDRUŽIVANJA RADNIH LJUDI
I GRAĐANA

13. MAJ

Časopis za pitanja bezbednosti i društvene
samozaštite (Beograd)

Iz sadržaja broja 6/1976.

Damjanović, Drago: JAVNOST PRETHODNOG
KRIVICNOG POSTUPKA U JUGOSLOVEN-
SKOM PRAVU

Petrović, Dušan: SISTEM POENTIRANJA KAO
OBLIK UTICANJA NA PREKRŠIOCE SAOBRA-
CAJNIH PROPISA

Ljatići, Veselj: STRUKTURA UCINILACA I
SVOJSTVA MALOLETNIČKE DELIKVENCije
NA KOSOVU

Lakčević, Dušan: PRIMENA OVLAŠĆENJA ČL.
180^a ZKP OD STRANE ORGANA UNUTRAS-
NJIH POSLOVA U SR SRBIJI

Mirašević, Savo: KRIVICNOPRAVNI ASPEKTI
FALSIFIKOVANJA NOVCA

Mišić, Vojislav: POVODOM 45. ZASEĐANJA
GENERALNE SKUPŠTINE INTERPOLA

Kirbus, Vinko: POLICIJSKE ORGANIZACIJE
VELIKE BRITANIJE

Dragović, Nikola: ŽANDARMERIJSKE JEDINI-
CE TURSKE

ZBORNİK RADOVA PRAVNOG FAKULTETA
U NOVOM SADU

Iz sadržaja broja 10/1976.

Lazarević, Ljubiša: PRED DONOŠENJE KRI-
VICNOG ZAKONA SFR JUGOSLAVIJE

Kuhajda, Vladimir: POJAM I DEFINICIJA
PROSTITUCIJE

Milošević, Ljubiša: NEKA PITANJA U VEZI
SA ZASTITOM I UNAPREĐIVANJEM COVE-
KOVE SREDINE U NAS S POSEBNIM OS-
VRTOM NA OVA PITANJA POSLE DONOŠE-
NJA NASIH USTAVA U 1974. GODINI

Stevanov, Miloš: NOVINE U BRACNOM PRA-
VU REPUBLIKA I POKRAJINA

Cvejić, Olga: REALIZOVANJE DOSUĐENOG
IZDRŽAVANJA U NAŠOJ ZEMLJI I OSTVA-
RIVANJE ALIMENTACIONIH ZAHTEVA U
INOSTRANSTVU (Primena Njujorške konven-
cije iz 1956. godine)

Salma, Jožef: POGLED NA POJAM I VRED-
NOST APSOLUTNE EKVIVALENTNOSTI

Egereši, Veronika: POTPUNO USVOJENJE U
NAŠEM POZITIVNOM PRAVU

Mihaljčević, Slavica: NEKA PITANJA VEZANA
ZA ČLANOVE PORODICNOG DOMAĆINSTVA
PO ZAKONU O STAMBENIM ODNOSIMA SAP
VOJVODINE

Carić, Slavko: O ODGOVORNOSTI ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA U PRAVNOM PROMETU

Vilus, Jelena: U SUSRET NOVOJ KONVENCIJI O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE

Sogorov, Stevan: PRAVNI STATUS PREPORUKA U KARTELNOM PRAVU SR NEMACKE I KARTELNOM PRAVU EVROPSKE EKONOMSKE ZAJEDNICE

Pešić, Ratko: RADNI ODNOSI U USLOVIMA SAMOUPRAVLJANJA U JUGOSLAVIJI I NJIHOVA TRANSFORMACIJA U MEĐUSOBNE ODNOSNE RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Kovačević, Milivoj: OSTVARIVANJE POSEBNIH DRUSTVENIH INTERESA I SAMOUPRAVNA PRAVA RADNIKA U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA DRUSTVENIH DELATNOSTI

Đurđev, Aleksandar: NASTANAK I RAZVITAK KOMUNALNOG SISTEMA U JUGOSLAVIJI

Pajvančić, Mirjana: MESTO I ULOGA KOLEKTIVNOG ŠEFA DRŽAVE U TEORIJI I DOSA-

DASNJEM UPOREDNOM USTAVNOM RAZVOJU

Tomić, Mirjana: NACELA SLOBODNE (DISKRECIJONE) OCENE U NAŠEM PRAVNOM SISTEMU

Pupić, Borivoje: EVOLUCIJA SHVATANJA U KOMUNISTIČKOJ PARTIJI JUGOSLAVIJE O OBLIKU DRŽAVNOG UREĐENJA

Stojanov, Mladen: NEKE OSOBENOSTI MEĐUNACIONALNIH ODNOSA U VOJVODINI

Popović, Milijan: PRAVNI POLOŽAJ ELEMENTARNA DRŽAVE U NORMATIVNOJ DOKTRINI GEORGA JELINEKA

Varadi, Tibor: PRIMENA STRANOG PRAVA OD STRANE MATICARA

Nikolić, Nikola: POJAM REPRESALIJA U DOKTRINI MEĐUNARODNOG PRAVA

Jocić, Lazar: POKUŠAJI OGRANIČAVANJA VELICINE ZEMLJISNIH POSEDA NA AGER PUBLICUSU OD ZAKONA LICINIA SEXTIA DO AGRARNIH REFORMI BRACE GRAHA

Miloš Stojanović

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

- Програм за обележавање 40-годишњице доласка друга Тита
на чело КПЈ и 85-годишњице његовог живота* — — — 2

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- Др Бранко Петрић, *Мишљење стручњака и понављање кри-
вичног поступка* — — — — — 5
Јован Јерковић, *Одржај у теорији и судској пракси* — — — 18
Војислав Вулићевић, *О сустанарским односима* — — — — 25
Велизар Ракоњац, *Да ли је правобранилаштво законски за-
ступник или пуномоћник интересних заједница и орга-
низација удруженог рада које се финансирају из њихо-
вих фондова* — — — — — 33

ПРАВНА ПРАКСА

- Из судства* — — — — — 37

САОПШТЕЊА

- Из седнице Управног одбора* — — — — — 43
Из записника редовне годишње Скупштине — — — — — 44

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

- Из садржаја часописа (Милош Стојановић)* — — — — — 46

Уређивачки савет:

Никола Вујашиковић, судија Врховног суда Војводине, *Светозар Дракулић*, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићућ*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Привредног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *Олга Царић*, адвокат у Новом Саду, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријечи, *Душан Шитка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Будислав Вулегић*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Округног привредног суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 29-459. — Годишња претплата 180.— дина., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 20.— дина.
Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САНВ бр. 413—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

Штампарија „Будућност”, Нови Сад, Шумадијска, 12.

